

อารยธรรมข้าวของชาวนาเวียดนาม: ยุคทุ่งเวืองและพื้นฐานลัทธิชาตินิยม โบราณเวียดนาม*

พรเพ็ญ ยันตระกุล**

๑) บทความนี้มีความต้องการที่จะชี้ให้เห็นถึงสังคมเกษตรกรรมของเวียดนามตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีรากฐานข้อมูลจากตำนานที่เก่าแก่ของเวียดนามเกี่ยวกับผู้ปกครองยุคบุกเบิก ซึ่งคนเวียดนามเรียกว่า “ทุ่งเวือง” ตำนานทุ่งเวืองไม่ใช่ตำนานสะท้อนเรื่องราวของกำเนิดชนชาติเวียดนามกับการปกครองของผู้นำทุ่งเวืองเท่านั้น แต่แท้ที่จริง ยังสะท้อนพื้นฐานการรวมตัวทางเกษตร ขนบธรรมเนียมของสังคมปลูกข้าวนาดำ และความรักชาติพันธุ์ถิ่นฐานบ้านเมืองของตนเองอย่างเหนียวแน่นมาแต่สมัยโบราณกาลอีกด้วย

*ปรับปรุงแก้ไขจากบทความประกอบการสัมมนาเรื่อง ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน: มิติสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง จัดโดยสำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี ร่วมกับสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 11-14 ธันวาคม 2544 ณ สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

"Cac Vua Hung da co cong dung nuoc,
Bac Chau ta phai cung nhau giu lay nuoc"
Ho Chi Minh

(คำนำ Hung Vuong Dung Nuoc 1974: 7)

คำกล่าวที่มีชื่อเสียงของ โฮจิมินห์ ข้างต้น เป็นที่รู้จักของคนเวียดนามทั่วไป แปลได้ว่า "กษัตริย์องค์ใดที่ทรงสร้างชาติมาแล้ว พวกเราลุงหลานจะต้องช่วยกันกอบกู้ชาติเอากลับมา" คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นแจ่มว่าอายุของลัทธิชาตินิยมเวียดนามนั้นยาวนานมาก และไม่อยู่ในกฎทฤษฎีของฝรั่งที่สถาปนาเองว่า ลัทธิอาณานิคมของตนเป็นต้นเหตุให้เกิดลัทธิชาตินิยมในหมู่คนเอเชีย ที่มาของลัทธิชาตินิยมเวียดนามนั้นพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่แรกสร้างชาติเลยทีเดียวก็ได้ เราคงต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ดูสังคมเกษตรของสมัยรุ่งเรืองเป็นอันดับแรก

ตำนานสู่เรื่อง-สังคมเกษตร "นาหลัก" (นาน้ำ หรือ นาดำ) ของชนชาติ "หลักเหวียด" กับการก่อตัวของรัฐ "วันลาว"

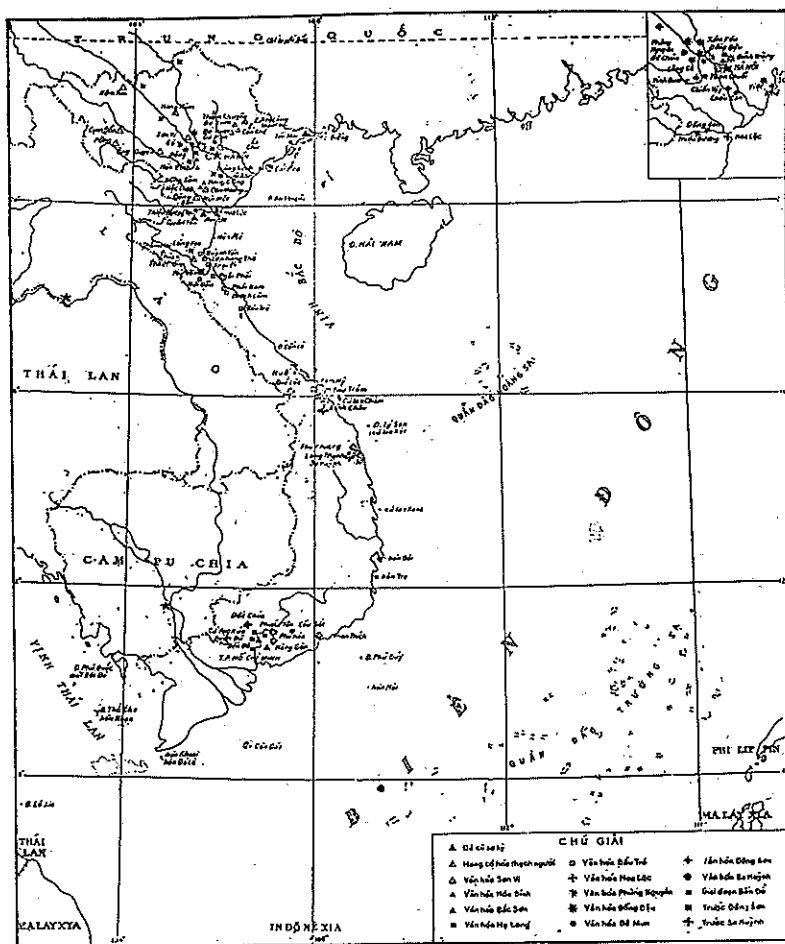
เรื่องราวบันทึกเป็นตำนานเกี่ยวกับชนชาติเวียดนาม เกิดขึ้นครั้งแรกในหนังสือตำนาน Viet Dien U Linh และ Linh Nam Chich Quai (ดู Hoang Hung 1972: 103-110) ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 หรือสมัยราชวงศ์ Ly-Tran เอกสารประวัติศาสตร์เวียดนามทั้ง 2 เรื่องนี้ นับว่ามีค่ามากที่สุด และมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคโบราณของเวียดนาม ในทางมานุษยวิทยาถือว่าเป็นตำนานเล่าขานอันยาวนาน ผ่านความทรงจำของมนุษย์มาหลายพันปี ก่อนที่จะถูกบันทึกลงเป็นตัวอักษร และนับเป็นครั้งแรกที่คนเวียดนามได้บันทึกเอาตำนานของตนเองมาเป็นประวัติศาสตร์ นิทานเล่าขานของชาวบ้านจึงถูกถือเป็นประวัติศาสตร์ที่จริงจังในระดับชาติซึ่งเหมือนกันทั้งรัฐกับประชาชน (ดู Tran Quoc Vuong 1970: 148-155)

นิทานเล่าขานเก่าแก่ หรือนิทานปรัมปราของเวียดนามมีด้วยกันหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกำเนิดและความเป็นมาของชนชาติเวียดนาม เช่น Trau Cau,

Banh Chung Banh Day, Phu Dong Thien Vuong และ Son Tinh -Thuy Tinh เป็นต้น นิทานเหล่านี้ถูกรวมเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาติ โดยเฉพาะ 2 เรื่องหลังทำให้เห็นความรักชาติและความกล้าหาญของวีรบุรุษผู้นำแห่งชนชาติลูกหลานพญานาค (Con Rong Chau Tien) ที่มีถิ่นฐานอยู่ระหว่างภูเขา กับแม่น้ำ (non-song) ซึ่งเป็นคำใช้แปลว่า “ประเทศ” หรือ “ชาติ” นับแต่โบราณกาล มีอีกคำว่า nuoc-non อันในความหมายของคำเอง แปลว่าน้ำ-เขา และยังแปลว่า “ประเทศ” หรือ “ชาติ” ได้เช่นเดียวกัน ปัจจุบันคนเวียดนามใช้คำว่า nuoc ซึ่งแปลว่า “น้ำ” คำเดียวหมายถึง “ประเทศ” หรือ “ชาติ” โดยไม่นิยมใช้คำว่า quoc ที่รับมาจากภาษาจีนในเวลาต่อมา ตรงนี้ค่อนข้างชี้ชัดว่า วัฒนธรรมพื้นเมืองของเวียดนามมีเอกภาพ และเป็นพื้นฐานของสังคมซึ่งมีพลังอดีตของตัวเองอันแข็งแกร่งทีเดียว

ถ้านับตามหลักฐานทางโบราณคดี ดินแดนที่เป็นเวียดนามตอนเหนือปัจจุบัน ได้ผ่านยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคหินเก่า (Son Vi) ยุคหินใหม่ (Hoa Binh) และยุคโลหะ (Pre-Dong Son) ต่อมาจนถึงยุคสัมฤทธิ์ (Dong Son) นักโบราณคดีโดยทั่วไปของเวียดนามเชื่อว่า การก่อตัวของชนชาติเวียดนามเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคโลหะ หรือยุควัฒนธรรมก่อนดงเซิน (ดองซอน) ซึ่งเป็นเวลาอยู่ในระหว่าง 2000-700 ปีก่อนคริสตกาล ในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง แม่น้ำหมา และแม่น้ำลาม ในตำนานของเวียดนามกล่าวถึงดินแดนที่มีชื่อว่า “วัน-ลาง” ของบรรดาผู้นำที่เรียกว่า “ฮุง” (ฮุงเวือง-Hung Vuong) ดังนั้น คนเวียดนามจึงเป็นเจ้าของวัฒนธรรมก่อนดงเซินและพัฒนาต่อมาจนถึงสมัยดงเซิน โดยที่เชื่อกันว่า “วันลาง” (Van Lang) คือรัฐแห่งแรกอันมีการรวมตัวของชนชาติเวียดนามและวัฒนธรรมสมัยฮุงเวือง (Nguyen Tai Thu 1993: 38-49; Pham Van Kinh 1970: 50-52)

เรื่องราวหรือตำนานของผู้นำ “ฮุง” และแคว้น “วันลาง” ถูกนำมาเขียนในตำราประวัติศาสตร์ครั้งแรกของเวียดนาม ซึ่งทำให้เกิดการอ้างอิงตำนานเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์นับแต่นั้น เกิดขึ้นเมื่อ งอสีเลียน (Ngo Si Lien) ข้าราชการรวบรวมพงศาวดารของเวียดนามใหม่ เรื่อง Dai Viet Su Ky Toan Thu เขียนเสร็จในสมัยราชวงศ์เลตอนตัน (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15) (ดู

แผนที่เวียดนามแสดงที่ตั้งของวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ยุคต่าง ๆ

▲ ยุคหินเก่า	□ วัฒนธรรมโบ่วจิว	✦ วัฒนธรรมตงเซิน
▲ มนุษย์ถ้ำใช้เครื่องมือหิน	✦ วัฒนธรรมฮวาทลก	✦ วัฒนธรรมชามเวียง
△ วัฒนธรรมเซินวี	✦ วัฒนธรรมฟ่งเวียน	✦ ยุคเบ็นไต้
▲ วัฒนธรรมฮว่าบิง	✦ วัฒนธรรมตงไถว	✦ ยุคก่อนดงเซิน
△ วัฒนธรรมบักเซิน		

พรเพ็ญ 2531: 101-120) ส่วนเล่มที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ปกครองสมัยสูง-เวียงมากขึ้นนั้นเป็นตำราประวัติศาสตร์ที่เขียนในสมัยราชวงศ์เหงวียน (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19) คือพงศาวดารเรื่อง **Kham Dinh Viet Su Thong Giam Cuong Muc** หนังสือพงศาวดารเล่มนี้อาศัยงานค้นคว้าของโงสีเลียน และพงศาวดารเล่มอื่น ๆ ที่กล่าวถึง **ฮ่งเวือง** กับ **เหงื่อวันลาง** ทำให้สามารถเขียนได้อย่างดีมาก ส่วนใหญ่แล้วตำราประวัติศาสตร์ของเวียดนามยุคประเพณีจะเขียนขึ้นโดยใช้ภาษาจีน และโดยทั่วไปจะบรรจุเรื่องราวในตำนานของเวียดนามไว้เหมือน ๆ กัน กลายเป็นแบบแผนของการเขียนประวัติศาสตร์เวียดนามสมัยโบราณจนทุกวันนี้ (Hoang Hung 1970: 81; ดู Nguyen Duy Hinh 1970: 96-101)

สำหรับเนื้อหาของตำนานที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของเวียดนามอันจะกล่าวถึงในบทความนี้ นำมาจาก **Dai Viet Su Ky Toan Thu** เล่ม 1 ตอนต้นวงศ์ฮ่งบ่าง (Ky Hong Bang Thi) ซึ่งสันและรวบรัดดี (DVSKTTh vol.I, 1998: 131-135)

พงศาวดารเริ่มต้นโดยกล่าวถึงชื่อผู้นำคนแรกของชนชาติ Lac Viet คือ Loc Tuc ผู้เป็นลูกหลานของตระกูลเทพ Than Nong สืบทอดกันมาจนถึงสมัย De Minh เต็มถึงเดินทางไปทั่วและลงไปทางใต้ โดยไปถึงดินแดนที่ชื่อว่า Ngu Linh ได้ลูกสาว Vu Tien เป็นเมียอยู่กับจนมีลูก ซึ่งต่อมาเป็นผู้นำชื่อว่า Kinh Duong Vuong ในเขตแคว้น Xich Quy ส่วนลูกคนแรกของ De Minh ชื่อ De Nghi ให้เป็นผู้นำสืบต่อจากตนอยู่ทางตอนเหนือต่อไป

กินเชียงเวือง ผู้ครองซิกกัว ได้ลูกสาวของกวาน Dong Dinh ชื่อ Than Long มาเป็นเมียมีลูกชื่อ Lac Long Quan หลักลองกวนผู้นี้เองคือต้นตระกูลพญานาคของพวก “หลักเหวียด” (Lac Viet) และเป็นต้นกำเนิดของผู้ปกครอง “ฮ่งเวือง” ต่อมา

หลักลองกวน มีตำนานเล่าขาน คือเรื่องราวของความเป็นเจ้าทะเล และผู้คุ้มครองแห่งทะเล แต่ใน DVSKTTh ได้บันทึกเฉพาะส่วนที่สำคัญว่า หลักลองกวนได้ลูกสาวของ De Lai ชื่อนาง Au Co เป็นเมีย ต่อมามีลูกชายจำนวน 100 คน (เกิดเป็นตำนานประเพณีไซ 100 ใบ) ซึ่งถือเป็นต้นตระกูลของชาว

เวียดนาม 100 คน (Bach Viet) กับต้นกำเนิดสำนวนภาษาที่คนเวียดนามชอบใช้ คือ ร้อย (แปลว่า จำนวนมาก) อยู่มาวันหนึ่ง นางโอบเกอพูดกับหลักลองกวนว่า ตนเป็นพวกชาวคอย ส่วนหลักลองกวน เป็นพวกเชื้อสายพญานาคอยู่แต่ในน้ำ จะอยู่กินด้วยกันยาก เพราะวิถีชีวิตและประเพณีแตกต่างกัน จึงให้แบ่งลูกกัน คนละครึ่ง นางโอบเกอได้ลูก 50 คน ติดตามนางกลับไปอยู่บนภูเขา ส่วนหลักลองกวนพาลูก 50 คน กลับถิ่นฐานในทะเลตอนใต้ (Nam Hai) ตั้งให้ลูกชายคนโตเป็น “ผู้เฒ่า” ครองอำนาจต่อจากตน

ลูกของหลักลองกวนพากันไปตั้งถิ่นฐานที่ Phong Chau (ปัจจุบันคือ เขตอำเภอบั๊กหัท) เมื่อลูกคนโตขึ้นครองอำนาจต่อจากพ่อ ในนาม “ผู้เฒ่า” ก็ได้สถาปนาแคว้น “วันลาง” และขยายอำนาจออกไปทั่วบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งหมด 15 แคว้นด้วยกัน ทำให้เกิดตำแหน่งการบริหารการปกครองขึ้น ตำแหน่งการปกครอง 2 ตำแหน่งใหญ่ คือ ฝ่ายพลเรือน และฝ่ายทหาร หรือ Lac Hau กับ Lac Tuong นำสังเกตคำว่า “หลัก” อยู่หน้าตำแหน่งทั้งคู่ นอกจากนี้มีสิ่งที่น่าสนใจว่า เริ่มปรากฏตำแหน่งวงศ์วานญาติของผู้ปกครอง ด้วย เช่น โอรสเรียกว่า “กวนลาง” (Quan Lang) ธิดาคือ “หมิ่นเื่อง” (Mi Nuong) ส่วนผู้ช่วยในการปกครองเรียกว่า “โม่จิ้น” ผู้ช่วยปกครองอยู่ส่วนนอกหรือท้องถิ่น เรียกว่า “ฝุดาว” (phu dao) ผู้นำสูงสุดซึ่งคนเวียดนามเรียกว่า “เื่อง” (หรือ “วู้”) จะมีชื่อในตำนานว่า “ผู้เฒ่า” ตลอดทุกคน และ “ผู้เฒ่า” ในตำนานมีทั้งหมด 18 คน

จากประเพณีว่าตระกูลสืบน้ำบนตัว ซึ่งต่อมาทำให้คนเวียดนามนิยมสักตัว เพื่อเป็นการป้องกันภัยจากศัตรู กลายเป็นความเชื่อที่แพร่หลายในกลุ่มผู้ชายเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าในระหว่างการสถาปนาแคว้น “วันลาง” พวกหลักเหวียดต้องเผชิญกับกลุ่มชนอื่น ๆ ทั้งที่อยู่บนภูเขา หรือแม้แต่ที่อยู่ในเขตใกล้ น้ำด้วยกัน เป็นเหตุให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันขึ้น ตำนานวีรบุรุษสามัญชนคนแรกของเวียดนามเกิดขึ้นในสมัยผู้เฒ่าที่ 6 เมื่อมีพวกข้าศึกที่เรียกชื่อว่า An มารุกราน เกิดวีรบุรุษ Giong ซึ่งเป็นเพียงเด็กอายุ 3 ขวบกว่า คือลูกของผู้มีอันจะกินในแคว้น Vu Ninh เขตหมู่บ้าน Phu Dong ปกติไม่ยิ้มไม่พูด แต่วันที่มีคนมาตามให้ไปช่วยรบ จึงพูดกับแม่ได้ และสั่งให้เชืงองค์เจ้าเข้าทรง

วิถีความเชื่อของคนวันลาก การสักตัวเป็นลายน้ำและคลื่นน้ำสัญลักษณ์ดั้งเดิมของสังคมพลงน้ำโบราณ

กล่าวบอกขอداب ขอม้า จะออกไปรบแทนสูงเวียง Giong รบชนะและขับไล่ศัตรูไปจนถึงตีนเขาหวูนิง (Vu Ninh) พวกศัตรูพากันมายอมแพ้และเรียกขานว่า เทพขุนพล (Thien Tuong) เมื่อปราบศัตรูแล้ววีรบุรุษเด็กน้อยก็กลับขึ้นสู่สวรรค์ไป กลายเป็นตำนาน Thanh Giong หรือ เทพซ้อง ที่คนเวียดนามยกย่อง สูงเวียงได้สร้างศาลเจ้าให้ชื่อว่า Phu Dong Tien Vuong เพื่อเป็นที่กราบไหว้ ซึ่งต่อมาในสมัย Ly Thai To (ค.ศ. 1010-1028) พระองค์ได้เมคายกย่อง Xung Tien ไว้ข้างหน้าชื่อเดิมอีก (Tran Bach Dang, Tap 2, 2001: 70)

Son Tinh-Thuy Tinh เป็นตำนานเรื่องจบท้ายของตอน ดันวงศ์ยังปางใน DVSKTTH เริ่มโดยอ้างว่าเกิดขึ้นในตอนปลายของยุคสูงเวียง (ประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล) ผู้นำสูงเวียงมีลูกสาว หรือ หมิเนื่อง งดงามมากจนเลื่องลือไปถึงหูของเจ้าเมืองตระกูล Thuc (ถุก) เขาจึงส่งขอนาง สูงเวียงขอสินสอด แต่นางผู้เป็นเมียฉลาด นี้ก็รู้ว่าเจ้าเมืองถูกกลั่นแกล้งเอาเรื่องสู่ขอ

บังหน้าเพื่อหาเรื่องมาตีแคว้นวันกลาง ช่งเวืองกลัวเจ้าเมืองถูกโกรธ รับประทาน
หาคนที่มีความเหมาะสมมาสู่ขอแต่งงานกับหมี่เนื่อง โดยมีข้อแม้ว่าต้องมีปัญญา
และคุณธรรม พอตีมีคนจากข้างนอกเข้ามา 2 คน มาสู่ขอพร้อมกัน ช่งเวือง
แปลกใจ ได้ถามได้ความว่าชื่อ Son Tinh กับ Thuy Tinh ช่งเวืองให้ทั้ง 2
กลับไปหาของขวัญมาเป็นสินสอด ใครมาก่อนและให้สินสอดเป็นที่พอใจก็จะได้
แต่งงานกับนาง วันรุ่งขึ้น Son Tinh มาก่อนนำเอาของมีค่า คือ ทอง นกภูเขา
สัตว์ป่า เป็นของหมั้น ช่งเวืองพอใจยกลูกสาวให้ Son Tinh นำเมียกลับบ้าน
บนเขาสูง Tan Vien ส่วน Thuy Tinh ไม่ยอมแพ้ตามหา Son Tinh เพื่อ
ชิงนาง ช่งเวืองกับลูกเขยต้องช่วยกันกันน้ำตามแม่น้ำหลายแห่ง เพราะว่า Thuy
Tinh เป็นชื่อสัญลักษณ์คือ น้ำ และ Son Tinh หมายถึงภูเขา Thuy Tinh
เข้าแม่น้ำดำ (Song Da) เพื่อตีขึ้นภูเขา Tan Vien เชนดึงขอให้เทพช่วยเรียก
ชาวเขา (พวก หมาน) มาไล่ น้ำ ถูยดิ่งไม่สามารถเอาชนะเชนดึงได้

ในพงศาวดารใต้เหวียดสื่อก็ตำนานที่ได้อ่านได้บันทึกในตอนท้ายว่า ภูเขาท่าน-
เวียนเป็นภูเขาสูงมากลูกหนึ่งของเวียดนาม กลายเป็นเขาคักดีสิทธิ์ที่มีคนมา
กราบไหว้ขอพร หมี่เนื่องของช่งเวืองได้อยู่กินกับเชนดึงไปตลอดอย่างสงบสุข
ส่วนเจ้าเมืองตระกูลถูกยั้งคงอาฆาตแค้น สั่งลูกหลานให้แก้แค้น คอยตีแคว้น
วันกลางให้ได้ มาถึงสมัยถูกฟาน-Thuc Phan จึงเข้าตีเนื้อกลางวันได้ พงศาว-
ดารบันทึกช่วงเวลานับตั้งแต่สมัยคินเซืองเวือง หลักลองกวน ลงมาจนถึงสมัย
ช่งเวือง 18 คน รวมเป็น 2622 ปี (2879-258 ก่อนคริสตกาล)

เรื่องการติดต่อเอาตำนานมาเชื่อมเข้ากับประวัติศาสตร์นั้น มีปัญหาแน่
นอน อย่างน้อยก็ทำให้มีคำถามจำนวนมากเกิดขึ้น ซึ่งคนเวียดนามไม่ได้ชี้แจง
มีนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีมากมายช่วยกันค้นคว้าเรื่องราวสมัยตำนาน
ช่งเวืองไม่จบสิ้น ดูเหมือนว่าสงครามกับลัทธิชาตินิยมได้ให้ผลต่อการศึกษา
ประวัติศาสตร์แก่คนเวียดนามเป็นอย่างมาก จึงคงจะจริงที่ไม่มีการสูญเสียโดย
ปราศจากผลตอบแทน ในที่นี้ผู้เขียนไม่ได้มีเจตนาจะศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวใน
ตำนานเป็นหลัก แต่ต้องการนำตำนานมาวิเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ในการ
อธิบายเรื่องอารยธรรมข้าวอันเก่าแก่ของคนเวียดนามสมัยโบราณ รวมไปถึง
ภาพสะท้อนของลัทธิชาตินิยมตั้งแต่สมัยก่อนากเป็นชาติเลยทีเดียว

ศัพท์และภาษาที่ใช้ในตำนาน

ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจกับคำที่จำเป็นต่าง ๆ เสียก่อน

1. ช่งบ่วง-เป็นภาษาฮาน-นม ควรจะแปลว่า ตระกูลหงส์ หรือมหาวงศ์ คนเวียดนามถือว่าเป็นต้นราชวงศ์ของคนเวียดนาม (ดู *Dao Tu Khai* 1970: 33-35)

2. คินเชียงเวือง-เป็นภาษาฮานของจีน ชื่อเจ้าผู้ครองนคร คือ คินเชียง (ออกเสียงตามภาษาเวียดนาม) ดังนั้น เวือง จึงเป็นคำหมายถึง เจ้าผู้ปกครอง หรือกษัตริย์

3. ช่งเวือง-แปลว่า เจ้าช่ง หรือ ท้าวช่ง คำว่า ช่ง เป็นคำพื้นเมือง แปลว่า กล้าหาญ ชาญฉลาด เก่งกาจ ชาญณรงค์ (เทียบกับ "ซ่ง" ในภาษาลาว แปลว่า สว่าง หรือ รุ่งเรือง)

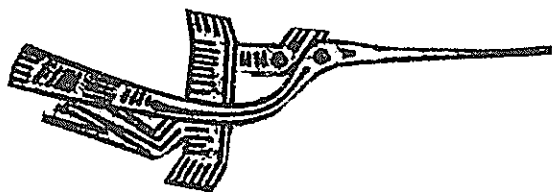
4. วันलग-เป็นภาษาฮานของจีน แปลว่า อารยบุรุษ บางคนว่าคือ ดินแดนของ "พวกเจ้าฟ้า"

5. หลัก-เป็นคำที่มีปัญหามากที่สุด และเป็นคำหนึ่งที่มีการค้นคว้ากันมาก คำแปลที่น่าสนใจคือ "น้ำ" หรือใช้หมายถึง "ชาติ" เป็นภาษาเก่าแก่โบราณ (*Nguyen Kim Than* 1974: 137-141)

6. หลักलगวณ- 2 คำหลังเป็นภาษาฮานของจีน แปลว่า ขุนพลนาค ดังนั้น ถ้าแปลคำว่า หลัก ตามความหมายในข้อ 5 หลักलगวณ ก็แปลว่า "ขุนพลมังกรน้ำ" หรือ "ขุนพลนาคชาติ" นั่นเอง

7. เทินนง-เป็นภาษาฮานของจีน แปลว่า เทพแห่งเกษตรกรรม เป็นเทพที่มีต้นเค้าแบบจีน

คำถามแรกสุดน่าจะเป็นว่า เหตุใดบันทึกตำนานของเวียดนามจึงมีคำภาษาจีนเข้ามาปะปน เรียกชื่อคนบ้าง เรียกชื่อสถานที่บ้าง ภาษาพื้นเมืองเดิมไม่มีหรืออย่างไร ดูคำถามนี้แล้วน่าจะตอบได้ไม่ยากว่า เพราะการใช้ภาษาของคนที่มาเขียนที่หลังนั้น เป็นภาษาที่ผสมผสานปะปนกับภาษาจีนมากแล้ว แต่ที่จริงก็ยังตอบได้ยากด้วย กล่าวคือ ตำนานต้องมีเรื่องจริงจากประวัติศาสตร์เป็นอิทธิพลซ่อนอยู่เบื้องหลัง และก็ยากที่ใครจะไปสามารถแยกเนื้อแยกน้ำให้เห็นชัด ๆ ได้ เพราะไม่มีการบันทึกเรื่องตำนานของเวียดนามก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 14

นก (คล้ายนกในกลองมโหรีที่กตงเซ็น-บน) จากแผ่นสลักวัดหลังกวาง (หิน)
ค.ศ. 1719

ด้วยเหตุนี้ตำนานที่เล่าขานกันในยุคประวัติศาสตร์ ซึ่งปะปนไปกับวัฒนธรรมทางภาษาของจีนไปแล้วตั้งกว่าพันปี จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าสิ่งที่เราอ่านเรื่องราวของพื้นเมืองนั้น กลับถูกถ่ายทอดด้วยอิทธิพลของภาษาต่างชาติ อย่างน้อยจิตวิญญาณของตำนานก็ถูกลดไปครึ่งหนึ่งแล้ว นี่คือลักษณะอย่างหนึ่งของตำนานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก็ยังไม่นับถึงว่า มีการเพิ่มเติมเรื่องราวไปตามความพอใจทั้งจากภาครัฐและประชาชนอีกด้วยต่างหาก พวกนักประวัติศาสตร์ที่ยึดเอกสารของทางการเป็นหลัก หรือพวกที่ชอบทำทุกอย่างให้กระຈังชัด คงไม่ชอบเรื่องการศึกษาตำนานอย่างแน่นอน บางทียังคิดว่าตำนานเป็นหลักฐานที่

เหลวไหลด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคิดว่าตำนานเป็นหลักฐานที่ดีสำหรับการ
ถอยกลับไปหาจินตนาการของมนุษย์ และยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดี
เยี่ยม ทำให้มองเห็นอดีตที่ซ้อนกันเหมือน “ขนมชั้น” รวมทั้งมีปริศนาที่ถูกต้อง
ไว้ให้คิดตีความอีกมากมาย

จากตำนานข้างต้นทำให้เห็นโดยคร่าว ๆ ว่า เวียดนามเป็นสังคมเกษตร
เก่าแก่ ก่อตัวเป็นรัฐโดยพลังน้ำและเรียกตัวเองว่า “หลักเหวียด” นับเป็นชาติ
ที่ได้ชื่อว่าทำนาดำที่เก่งชาติหนึ่งของบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง ในบริบททางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองที่ปรากฏในตำนานทุ่งเรืองแห่งรัฐวันลาง สะท้อน
เรื่องราวของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมข้าว การรวมตัวของชนชาติที่มั่นคง
ขึ้นจากความก้าวหน้ากว่าสมัยบุพกาล รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่
พัฒนามาจากสังคมเกษตรนาดำอีกมากมาย โดยทางวัตถุและจิตวิญญาณ คน
เวียดนามยังสืบทอดประวัติศาสตร์แห่งตำนาน “ทุ่งเรือง” มาจนทุกวันนี้ ที่
สำคัญยังจดจำ “ทุ่งเรือง” หรือ วีรเทพผู้สร้างชาติเวียดนาม (Hung Vuong
Dung Nuoc) ซึ่งมีที่สถาปนาตั้งมั่นอยู่ในศาลเจ้า “ทุ่งเรือง” ณ เขตตำบล
Vinh Tuong อำเภอ Vinh Yen นับจากอดีตอันไกลโพ้นสู่ปัจจุบัน มาเป็น
สัญลักษณ์ที่ชัดเจน

งานประจำปี
ศาลเจ้าทุ่งเรือง

จากตำนานสู่ข้อเท็จจริง (1) - อารยธรรมข้าวของเวียดนาม

ถ้าพูดกันจริง ๆ แล้ว อารยธรรมข้าวของเวียดนามมีประวัติศาสตร์เริ่มต้นตั้งแต่ยุคหินใหม่ ซึ่งตรงกับสมัยวัฒนธรรมฮ่าบิง (หัวบิน) ในช่วง 6-5 พันปีก่อนคริสตกาล (Phan Huy Le, Tap I, 1985: 31) ในหนังสือเรื่องวัฒนธรรมฮ่าบิงที่เวียดนาม (Van Hoa Hoa Binh O Viet Nam, 1989) กล่าวไว้ว่า

“มนุษย์ที่อยู่ในสมัยฮ่าบิงมีความรู้หลายอย่างรอบตัว พวกเขาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อม รู้ลักษณะและธรรมชาติของตนเอง ถึงตอนนี้พวกเขามีความรู้เรื่องฤดูกาล ระยะเวลาของฤดู การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลภายในช่วงปีช่วยให้พวกเขาค่อย ๆ เปลี่ยนวิถีชีวิตแบบเร่ร่อนมารวมอยู่กับที่ จึงสามารถเข้าสู่การพัฒนาด้านการล่าสัตว์และการเก็บหาอาหาร...รวมทั้งการรู้จักเลือกถั่วสำหรับอยู่อาศัย” (p. 147)

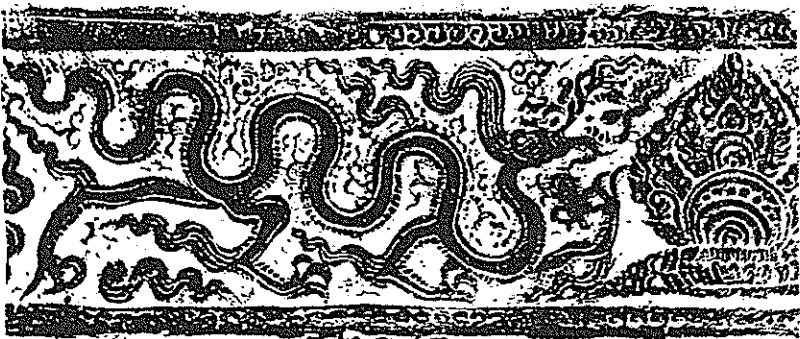
“จากการค้นคว้าวิจัยในระยะหลัง มีการค้นพบที่ทำให้เชื่อว่ามนุษย์ในยุคฮ่าบิงรู้จักทำการเกษตรแบบโบราณแล้ว” (p. 140)

แม้กระนั้นก็ยังมีความคิดที่ขัดแย้งกันมาก แต่สามารถสรุปได้อย่างเป็นกลาง ๆ ก็คือ ถ้ามีพัฒนาการเกษตรกรรมในสมัยวัฒนธรรมฮ่าบิงจริงก็คงจะเป็นการเริ่มต้นในบางที่หรือเฉพาะจุดเท่านั้น และคงจะเป็นในตอนปลายของวัฒนธรรมฮ่าบิง ซึ่งน่าจะพัฒนาขึ้นในระยะเวลาไล่เลี่ยกันทั่วบริเวณของวัฒนธรรมฮ่าบิง(หัวบิน)ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จุดที่น่าจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรในวัฒนธรรมฮ่าบิงของเวียดนามนั้น อยู่ในช่วงตอนที่มนุษย์เริ่มย้ายจากที่สูงลงมาสู่บริเวณทุ่งราบหุบเขาซึ่งเป็นเขตที่มีน้ำ เริ่มต้นจากการรู้จักปลูกพืชบางชนิด เช่น เผือก มัน ฟักทอง เป็นต้น ในเขตวัฒนธรรมหัวบินที่ในนกกทาของไทยก็เข้าทำนองเดียวกัน พันธุ์พืชข้าวมีกระจายอยู่ตามธรรมชาติทั้งบนเขตเขาสูงและที่ราบหุบเขา มนุษย์ฮ่าบิงเริ่มใช้เทคนิคการปลูกพืชแบบโบราณมาทำการปลูกพืชข้าวในภายหลัง ซึ่ง

ก็กลายเป็นเหตุทำให้สังคมเกิดขึ้นจากการมาอยู่รวมกันเป็นทีและเป็นกลุ่ม พันธุ์พืชข้าวที่เก่าแก่เรียกว่า *Oryza Perennis* และ *Oryza Saliva* ถูกค้นพบในหลักฐานโบราณคดี ณ บริเวณเขตที่ราบหุบเขาทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม และบริเวณเขตยุคหินใหม่ของไทยตามลำดับ มีอายุราว 4 พันปีก่อนคริสตกาล นี่ก็แสดงว่าในยุคปลายของวัฒนธรรมฮว่าบิ่ง มนุษย์เริ่มค้นเพาะปลูกในวิถีชีวิตซึ่งยังคงวัฒนธรรมล่าสัตว์และการเก็บหาอาหารที่ก้าวหน้า เนื่องจากการพัฒนาด้านการทำอาวุธและเครื่องมือหินดีขึ้นแล้ว (Bui Huy Dap 1985: 6-7)

เมื่อสังคมโบราณสมัยหินใหม่มาถึงยุคโลหะก่อนดงเงินตอนต้น หรือที่เรียกว่าวัฒนธรรม Phung Nguyen (ดู Nguyen Minh Chuong 1970: 72-76) จากหลักฐานทางโบราณคดีทำให้เห็นว่า บริเวณเขตตอนเหนือของเวียดนามคือแหล่งวัฒนธรรมฟุงเงียน อันได้แก่เขตอำเภอ Vinh Phu, Ha Bac, Ha Son Binh (เดิมเรียกว่า Ha Tay), Ha Noi และ Hai Phong เห็นได้ชัดว่าดินแดนเหล่านี้เป็นเขตของกลุ่มแม่น้ำแดง มีการทำเกษตรกรรมข้าวนาดำ หรือเรียกว่า "ข้าวน้ำ" (lua nuoc) พันธุ์ *Oryza* และปรากฏว่ามีร่องรอยของการตั้งหลักแหล่งเป็นชุมชนด้วย คนในวัฒนธรรมฟุงเงียนนอกจากมีฝีมือในการประดิษฐ์เครื่องประดับที่ทำด้วยหินแล้ว ยังพัฒนาสู่การทำเครื่องปั้นดินเผาและการเลี้ยงสัตว์ด้วย จากการทำข้าวของเครื่องใช้ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ก้าวหน้า

มังกร ไตรฐานพระพุทธรูป วัดเฟตติ๊ก ที่เมืองห่าบัก (หิน) ค.ศ. 1057

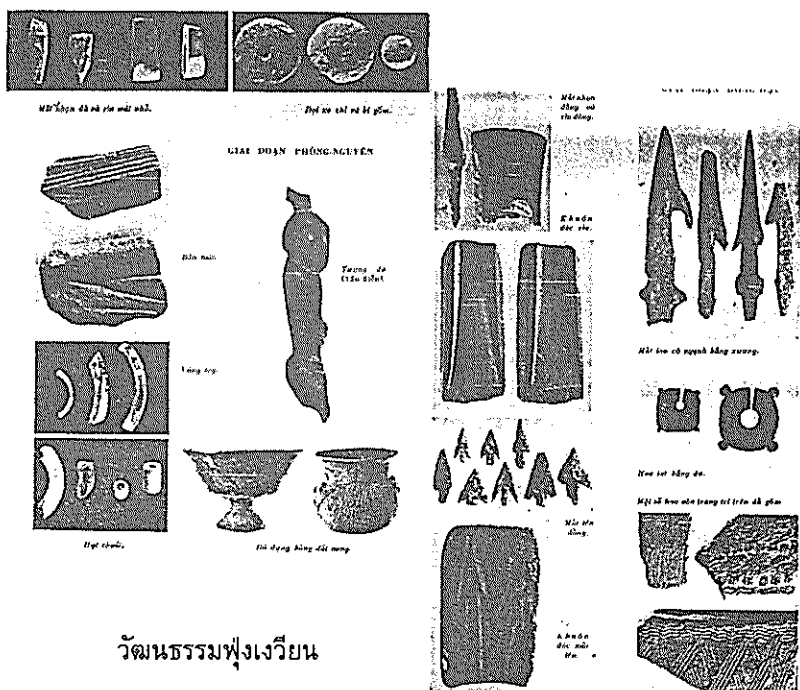
มีศิลปะ และการพัฒนาด้านวิถีชีวิตการกินอยู่ ความรู้ด้านการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ทำให้ไม่ต้องออกล่าสัตว์มากเหมือนเดิม หรือทำนาเร่ร่อน (gao chay) -Slash and burn เป็นเหตุให้พวกเขาใช้เวลาทำสิ่งถักทอในยามว่างอยู่กับบ้าน (Phan Huy Le, Tap I, 1985: 42-49)

เนื่องจากความสำคัญของยุควัฒนธรรมฟุงเงวียน ซึ่งพัฒนาขึ้นในบริเวณที่ราบหุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง เข้าสู่ยุคการทำเกษตรที่มั่นคงขึ้นกว่าเก่า ทำให้คนเวียดนามเชื่อว่ายุควัฒนธรรมฟุงเงวียนเป็นยุคเริ่มต้นการก่อตัวของชนชาติเวียดนาม หรือคือยุคพื้นฐานของการพัฒนาไปสู่สมัยวัฒนธรรมดงเซิน นับตั้งแต่ประมาณ 2000 กว่าปีลงมา อันเป็นช่วงเวลาของตำนานฮุ่งเวือง ซึ่งสะท้อนความก้าวหน้าของสังคมที่สามารถปฏิวัติเทคโนโลยีใหม่จากยุคหินเป็นยุคโลหะ และสามารถจัดวางระเบียบทางความคิดของสังคมเกษตรขึ้นมาได้เป็นครั้งแรก (Phan Huy Le, Tap I, 1985: 49)

จากตำนานสู่ข้อเท็จจริง (2) - “ฮุ่งเวือง” กับ “เนื้อกวันล่าง” ในบริบทของวัฒนธรรมยุคโลหะ

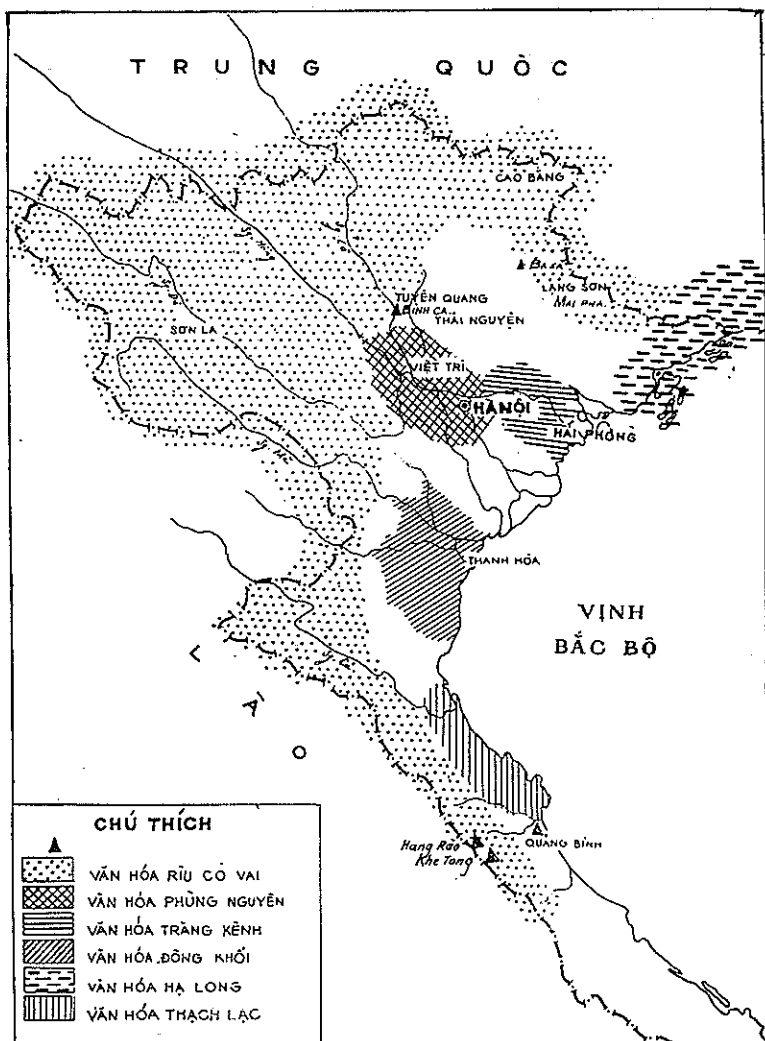
ในหนังสือประวัติศาสตร์ เรื่อง ประวัติศาสตร์เวียดนาม (Lich Su Viet Nam, 1985) ของ Phan Huy Le ได้กำหนดช่วงเวลาของตำนาน “ฮุ่งเวือง” ให้อยู่ราวสมัยที่มนุษย์รู้จักใช้โลหะทองเหลืองจนถึงเวลาที่เริ่มใช้เหล็ก นับเป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ โดยเริ่มจากประมาณ 2000 ปีก่อนคริสตกาล วัฒนธรรมฟุงเงวียนที่กล่าวมาแล้วเปิดศักราชใหม่ของมนุษย์ที่รู้จักนำโลหะทองเหลืองมาทำเครื่องมือเครื่องใช้ ส่วนเดิมซึ่งทำเครื่องมือจากหินนั้นก็มาถึงจุดพัฒนาการสูงสุดด้วยรูปแบบและลวดลายที่จัดได้ว่าประณีตสวยงามทีเดียว (p.75) ในนิทานตำนานของหนังสือ Linh Nam Chich Quai พูดถึงการทำเสื้อผ้าใส่จากใบไม้ หรือเอาผิวไม้มาถักทอทำเครื่องนุ่งห่มหรือข้าวของเครื่องใช้เช่นเสื้อ รู้จักนำข้าวมาทำเหล้า และหาผลผลิตจากต้นไม้มาทำอาหาร (Linh Nam Chich Quai 1960: 23)

พัฒนาการต่อจากวัฒนธรรมฟุงเงวียนไปจนถึงสูงสุดของยุคโลหะใน

วัฒนธรรมดั้งเดิม

เวียดนามนั้น ผ่านขั้นตอนของวัฒนธรรมที่ซับซ้อนขึ้นมาอีก คือ วัฒนธรรม Dong Dau, Go Mun มาต่อ Dong Son และภายในวัฒนธรรมเหล่านี้ที่อารยธรรมข้าวของเวียดนามได้พัฒนาขึ้นมาจากสังคมโบราณของมนุษย์ที่รู้จักใช้เหล็กและโลหะผสม ทำให้เกิดพลังในการบุกเบิกดินแดน ขยายการเกษตร รวมทั้งการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เร็วและมากขึ้น ในยุควัฒนธรรมดงเซินซึ่งถือว่าเป็นยุคที่การเกษตรโบราณมาถึงระดับการพัฒนาขั้นสูงแล้ว มนุษย์รู้จักการหล่อโลหะทำสิ่งประดิษฐ์ขนาดใหญ่ เช่น ตุ่มไห หรือ กลองมโหรีที่ทักที่เลื่องลือของวัฒนธรรมดงเซิน รวมทั้งการประดิษฐ์อาวุธและเครื่องมือในการทำนาโดยเฉพาะพาน

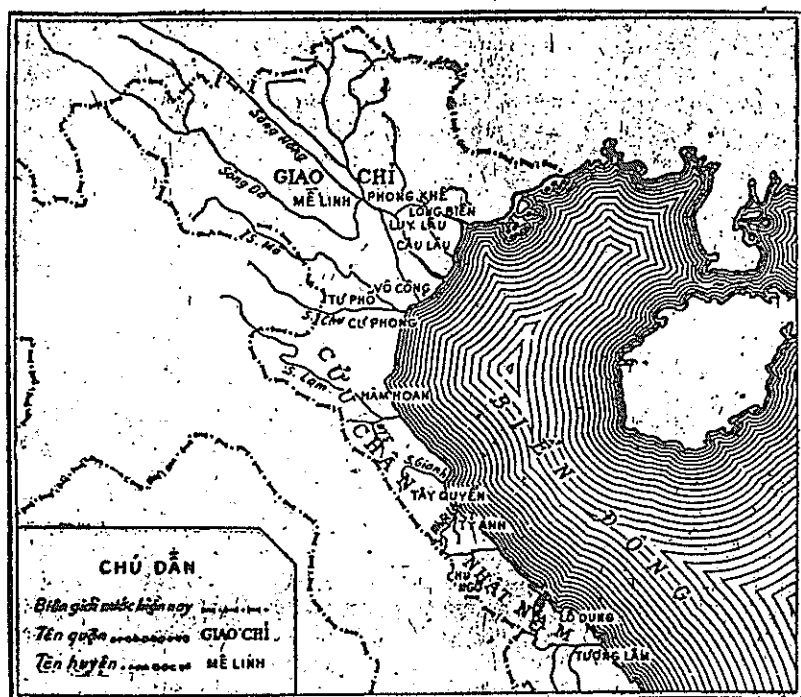
ช่วงเวลา 2000 ปีก่อนคริสต์ศักราชในเวียดนาม

	วัฒนธรรมขวานมีหัวจับด้านบน		วัฒนธรรมดงไค่
	วัฒนธรรมฟ่งเงียน		วัฒนธรรมทะเลอง
	วัฒนธรรมจางเค็ง		วัฒนธรรมถักหลัก

ไถและจอบเสียม (Nguyen Tai Thu 1993: 58) มีการค้นพบหลักฐานโบราณคดีเหล่านี้มากในบริเวณเมืองเก่าแก่ของกลุ่มแม่น้ำแดงคือ Co Loa (บริเวณเขตนอกของเมืองฮานอยในปัจจุบัน) (ดู Tran Quoc Vuong 1974: 406-410; Ha Van Tan 1970: 57-63) ปรากฏว่านอกจากบริเวณเขตลุ่มแม่น้ำแดงแล้ว หลักฐานทางโบราณคดียังแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมดงเซินแพร่กระจายไปทั่วบริเวณเขตภูเขาทางตอนเหนือ Lao Cai (Hoang Lien Son) ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนเผ่าไต-ไทด้วย ดังนั้น เขตที่ราบหุบเขาทางตอนเหนือ เขตลุ่มแม่น้ำแดง ลุ่มแม่น้ำหมา และลุ่มแม่น้ำก่า แม่น้ำลามด้วย คืออารยธรรมข้าวที่เริ่มเติบโตขึ้น เห็นได้ชัดเจนในสมัยวัฒนธรรมดงเซินเป็นสมัยของเกษตรกรรม “ข้าวน้ำ” หรือ “ข้าวนาดำ” ซึ่งทำให้น้ำเกิดความสำคัญ กลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ของมนุษย์ในบริเวณลุ่มแม่น้ำกับการผลิตข้าว เกิดวัฒนธรรมของสังคมเกษตรที่มั่นคงขึ้นมาเป็นรากฐานการก่อตัวของชุมชนชาติและรัฐต่อไป (Hoang Xuan Chinh 1970: 70-71; 1974: 98-100)

ตามการคิดของฮว่างซวนจิง ในบทความเรื่อง Ve Thoi Gian Ton Tai Cua Thoi Dai Hung Vuong นั้นได้กำหนดให้ช่วงเวลา 2000 ปีก่อนคริสตกาลลงมาถึงช่วง 1000 ปีก่อนคริสตกาล เป็นตอนที่มีการก่อตัวของชนชาติเวียดนามในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง ซึ่งน่าจะเป็นช่วงต้นของบรรพบุรุษฮ่งเวือง หรือตั้งแต่สมัย De Minh ถึง Kinh Duong Vuong และ Lac Long Quan ส่วนพัฒนาการของเหล่าผู้นำ “ฮ่งเวือง” คงจะอยู่ในช่วงตั้งแต่ 1000 ปีก่อนคริสตกาลลงมา หรืออยู่ในช่วงพัฒนาการของวัฒนธรรมดงเซินเกี่ยวกับเรื่องนี้มีนักวิชาการเวียดนามหลายคนเห็นว่า ไม่น่าจะถึง 1000 ปีสำหรับตำนานของพวก “ฮ่งเวือง” เพราะตำนานมีผู้นำเพียง 18 คน อย่างมากก็กินเวลายาวนานที่สุดราว 400-500 ปีเท่านั้น ข้อโต้แย้งนี้ถูกแย้งกลับโดยเหตุผลที่ดีของฮว่างเซินจิงว่า ผู้นำ 18 คนเป็นเรื่องแต่งของนิทานตำนาน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเรื่องจริงเช่นนั้น (Hoang Xuan Chinh 1970: 65-66)

ประวัติศาสตร์ของเวียดนามที่ไม่ใช่เรื่องตำนาน แต่มีหลักฐานเริ่มขึ้นแรกสุดในปี 257 ก่อนคริสต์ศักราช มีแคว้นโอาหลักของพวกเวียดนาม (Au Lac) ซึ่งต่อมาถูกเจ้า Trieu Da จากเมืองกวางตุ้งยกมารุกรานและตีได้ในปี 207

เมื่อเวียดนามตกเป็นของจีน ถูกรวม
เป็นมณฑลเซาจี ภายหลังขยายถึง
เวียดนามตอนกลาง กลายเป็นเซาโจว

• • • •

เขตแดนของประเทศเวียดนาม
ปัจจุบัน (วงนอก)
เขตแดนมณฑลเซาจี (วงใน)
ชื่อต่าง ๆ เป็นชื่ออำเภอ
เช่น แม่-สิง

ก่อนคริสต์ศักราช ทำให้โอรสหลักต้องผนวกับเมืองกวางตุ้ง มีชื่อวานามเวียด (ภาษาจีนอ่านว่า ทนายนเวี๋ แปลว่า พวกเขี้ยวทางตอนใต้) ต่อมาพวกจีนสมัยราชวงศ์ฮั่นซึ่งอยู่ทางตอนเหนือรุกรานลงมาทางใต้ เข้าตีนามเวียด จึงเป็นเหตุให้เวียดนามตกเป็นของจีนตั้งแต่นั้นปี 111 ก่อนคริสต์ศักราช และกลายเป็นมณฑล

หนึ่งของจีนที่มีชื่อว่า เกาจี (Giao Chi) อีก 200 กว่าปีต่อมา เขตปกครอง เกาจีขยายตัวออกไปอีกจนถึงตอนกลางของเวียดนาม เพิ่มจำนวนเขตปกครอง ขึ้นอีกหลายแห่งด้วย (Minh Tranh 1954: 5-6) เมื่อเป็นเช่นนี้ ประวัติศาสตร์ยุคตำนานของเวียดนามก็อาจจะเริ่มต้นตั้งแต่ 1000 ปี หรืออาจเป็นราว 700 ปีก่อนคริสต์ศักราช และสิ้นสุดในราว 300 ปีก่อนคริสต์กาล จึงเป็นไปได้ว่ามนุษย์ในวัฒนธรรมดงเซินคือผู้ที่พัฒนามาเป็นพวก “หลักเวียด” อันถูกกล่าวถึงในตำนาน

กลับมาสู่ตำนานที่กล่าวแล้วในตอนต้น แรกสุดของตำนานกล่าวถึง “หลกตูก” คือลูกหลานของ “เทินงง” คำว่า “หลกตูก” หมายถึง ประเพณี หรือธรรมเนียมที่ประทานลงมาโดยพระเจ้า นั่นคือ “เทินงง” หรือเทพแห่งเกษตรกรรม ตรงนี้ทำให้ตีความได้ว่า บรรพบุรุษของชนชาติเวียดนามสืบทอดการทำนามาเป็นเวลานาน และนับถือ “ผีไร่นา” เป็นต้นตระกูลแห่งบรรพบุรุษของตน ความจริงการใช้ภาษาจีนเรียก “ผีบรรพบุรุษชาวนา” ว่า “เทินงง” ทำให้เกิดการเข้าใจไปว่า “ผีต้นตระกูล” ของเวียดนามคือพระนามปฐมเทพกษัตริย์ของจีน นำมาจากจีน (ดูตัวอย่าง เหวียนจิ๊ง 2544) นี่เป็นการเข้าใจผิด การใช้ภาษาจีนเขียน ทำให้สาระของเนื้อหาตำนานเปลี่ยนไป และเกิดการตีความไปในทางซึ่งอาจผิดได้ แม้แต่การเอาตำนานไปเขียนกันหลายฉบับก็ทำให้เนื้อหาพิสดารแตกต่างกันไปมากมาย ในที่นี้ผู้เขียนไม่ต้องการเอาตำนานมาพิสูจน์ความจริง แต่ต้องการนำมาชี้ให้เห็นเค้าเงื่อนของพัฒนาการด้านการเกษตร รวมทั้งสังคมเกษตรกับการก่อตัวของรัฐโบราณเวียดนามก่อนการเข้าครอบงำของจีนเท่านั้น

คำว่า “หลัก” ซึ่งปรากฏในชื่อของ “หลักลองกวน” เป็นคำที่ถูกนำมาใช้นำหน้าคำอื่น ๆ ด้วย เช่น หลักเซิน (ชาวหลัก) หลักเหวียด (ชาวหลักเวียด) หลักเวือง (เจ้าหลัก หรือท้าวหลัก) หลักโฮ่ว (สมุหนายกหลัก) หลักเตื่อง (สมุหกลาโหมหลัก) และสุดท้ายมีคำที่น่าจะสำคัญมาก คือคำว่า หลักเดียน ซึ่งแปลว่า นาหลัก ดูเหมือนคำนี้เป็นคำพื้นเมืองที่ปรากฏอยู่ในตำนาน และยังไม่ค่อยแน่ชัดว่าคืออะไร หรือหมายถึงอะไรกันแน่ จากบทความเรื่อง *Thu Tim Nguon Goc Ngu Nghia Cua Tu To 'Lac'* (สืบค้นต้นกำเนิด

ความหมายของคำว่า ‘หลัก’) เขียนโดย Nguyen Kim Than และ Vuong Loc ซึ่งทำการค้นคว้าทางภาษาย่างละเอียดเกี่ยวกับคำว่า “หลัก” โดยเปรียบเทียบกับภาษาของชนชาติที่ใกล้เคียงกันหลายชนชาติ และได้ให้การสันนิษฐานที่น่าสนใจว่า “หลัก” เป็นคำเก่าแก่ของเวียดนามมาแต่แรก โดยที่เพี้ยนมาจากคำว่า rac แปลว่า “น้ำ” คำนี้ออกเสียงว่า “ลัก” ทำให้ผู้เขียนนึกถึงชื่อแม่น้ำ “ปาลัก” ของไทยด้วย ดังนั้น คำว่า “ลัก” ใน “ปาลัก” อาจไม่ใช่ชื่อต้นไม้ แต่อาจหมายถึง “ป่าน้ำ” หรือ “แม่น้ำ” ก็ได้ เป็นคำเก่าแก่ของไทยเหมือนกัน (ดังตัวอย่างภาษาของไทยเมืองก็มีคำนี้เช่นกัน) (pp 134-141) เมื่อ “หลัก” แปลว่า “น้ำ” ดังนั้น “นาหลัก” จึงควรหมายถึง “น่าน้ำ” หรือเรียกว่า “นาดำ” นั่นเอง “นาดำ” คือ “นาลัก” หรือ “นาหลัก” ในภาษาเวียดนาม

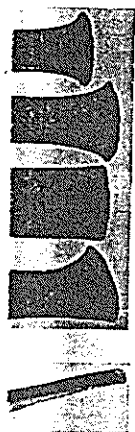
ชื่อ “หลักสองกวน” หรือ “ขุนพลมังกรน้ำ” แสดงให้เห็นว่า ผู้นำของชาวหลัก (ชาวน้ำ) คือผู้ที่จะต้องมีความสามารถในการจัดการเรื่องน้ำ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนาได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดระบบการบริหารในทางเศรษฐกิจการเมืองขนาดชุมชนขึ้น เรื่องราวของแคว้นวันลงปรากฏตำแหน่งที่มีชื่อเรียกนำหน้าด้วยคำว่า “หลัก” ดังนี้คือ “หลักเวือง” “หลักโฮ่ว” “หลักเตื่อง”

“หลักเวือง” คือตำแหน่งผู้นำ หรือ หมายถึง “เจ้าน้ำ” - “เจ้ารัฐพลน้ำ”

“หลักโฮ่ว” คือผู้จัดการในด้านกิจการพลเรือนของชุมชนน้ำ นั่นคือผู้จัดการเรื่องน่าน้ำ

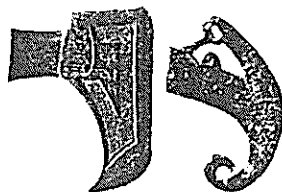
“หลักเตื่อง” คือผู้นำด้านการรบ ดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคมน้ำ อย่างไรก็ตาม การใช้คำภาษาจีนมาผสมกับคำโบราณ ทำให้เราไม่สามารถอธิบายภาพของพัฒนาการได้ชัดเจนจริง ๆ แต่อย่างน้อยทำให้เห็นว่า ชื่อเรียกเหล่านี้มาเกิดขึ้นในสมัยเมื่อชาวหลักเหวียดตกเป็นเมืองขึ้นของพวกจีนกวางตุ้ง หรือไม่กี่เมื่อตกเป็นเมืองขึ้นของจีนราชวงศ์ฮั่น ดังนั้นจึงเป็นโครงสร้างที่เข้าสู่ระบบอาณานิคมแล้ว ผู้เขียนกำลังนึกถึงสาระที่เป็นบริบทจริงจะอธิบายได้อย่างไร

สำหรับช่วงเวลาประมาณ 1000 ปี หรือขึ้นไปถึง 2000 ปีได้ จุดที่สำคัญน่าจะเป็นตอนที่คนเวียดนามรู้จักวิธีการทำข้าวนาได้ ซึ่งอย่างช้าควรจะอยู่ในสมัยวัฒนธรรมดงเซิน คือในราว 1000 ปี 700 ปี (หมายถึงช่วงที่มีความ

Chu đồng.

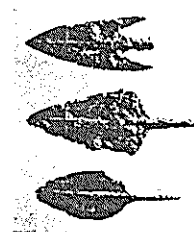
Bạc tiền
Ming đồng.

Móc đồng
Ming đồng.

Chu đồng
Tiểu đồng.

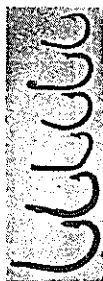
Móc đồng
Ming đồng.

Móc đồng
Ming đồng.

Móc đồng
Ming đồng.

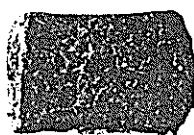

Móc đồng
Ming đồng.

Móc đồng
Ming đồng.

VĂN HÒA ĐÔNG SƠN

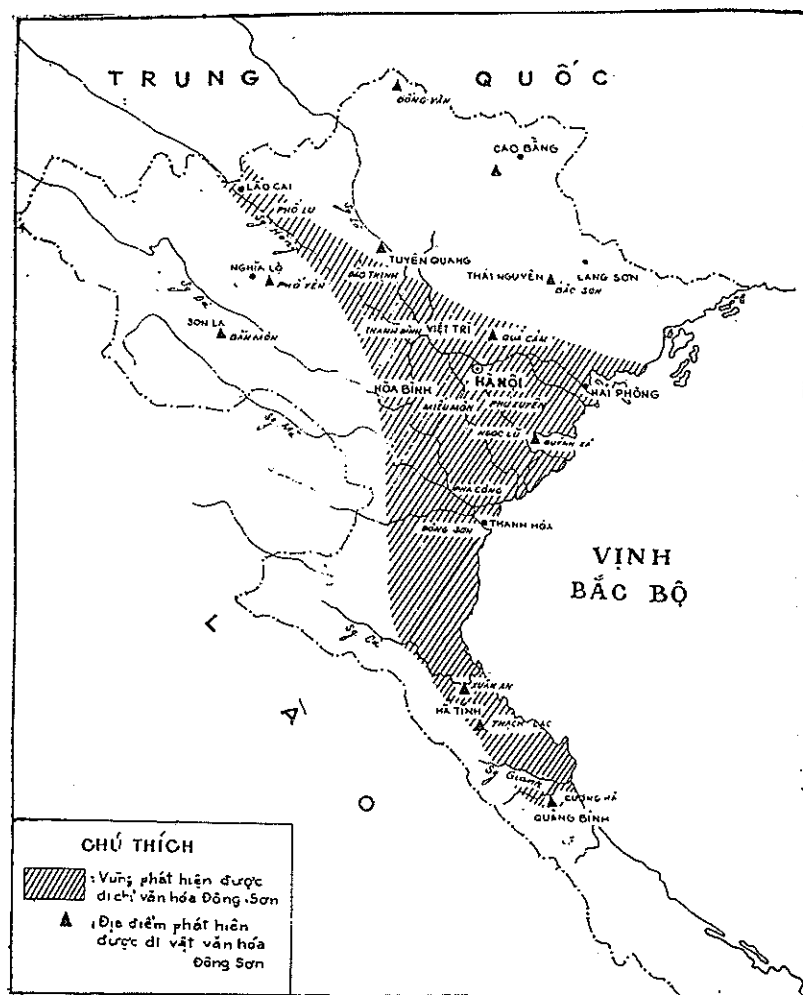
Móc đồng
Ming đồng.

Móc đồng
Ming đồng.

วัฒนธรรมดงเต็น

วัฒนธรรมก่อน

เขตวัฒนธรรมดงเซินในเวียดนาม

- เขตพื้นที่ทางโบราณคดีของวัฒนธรรมดงเซิน
 จุดพื้นที่ที่มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีของวัฒนธรรมดงเซิน

ดวงดาว คน นก สัตว์ รูปสลัก จากหน้ากลองมโหรีที่ท่งอกหลุ ที่เมืองนามท่า (โลหะสัมฤทธิ์) 700-600 ปีก่อนคริสต์ศักราช

ชำนาญแล้ว) ก่อนหน้านั้นเป็นช่วงพัฒนาการเข้าสู่ความชำนาญ ดังนั้น ช่วงที่เป็นระบบคือช่วงที่ทำให้เกิดการจัดการบริหาร ซึ่งต้องสืบทอดประเพณีมาจากอดีต เราจึงต้องมาดูค่าเก่า ๆ ในตำนานของเวียดนามกันอีก โดยวิเคราะห์จากการปกครองระดับท้องถิ่น และมีข้อสมมุติฐานของผู้เขียนว่า “สังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเองลงเป็นวัฒนธรรมชั้นสอง

หรือเป็นวัฒนธรรมชั้นล่าง เมื่อถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอก”

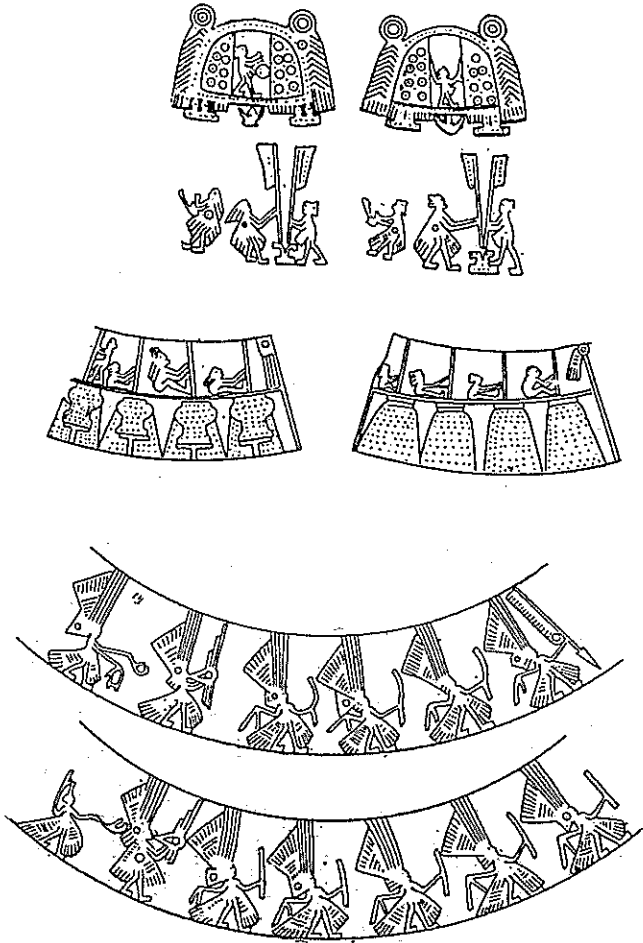
ในระบบการปกครองแบบรัฐแคว้นที่มิได้นำระดับศูนย์กลางดังกล่าวข้างต้น เมืองล่างคือระดับท้องถิ่น หรือชุมชนพื้นฐานซึ่งมี “โปจิ้น” และ “ฝุด่าว” คอยช่วยจัดการบริหารอีกต่อหนึ่ง

“โปจิ้น” คือผู้ช่วยปกครองระดับท้องถิ่นภายนอกศูนย์กลาง

“ฝุด่าว” คือผู้นำระดับหมู่บ้าน

คำว่า “โป” ผู้เขียนเคยวิเคราะห์แล้วว่าตรงกับคำว่า “พ่อ” ซึ่งก็สอดคล้องกับนักวิชาการเวียดนามด้วย (ดู *Tran Ngoc Them* 1998: 109-110, พรเพ็ญ 2540, 2544) “พ่อ” ในที่นี้หมายถึง “ผู้ปกครอง” ในหนังสือตำนาน “ฮู่เว่ิง” ที่นำมาเขียนเป็นนิยายโดยขยายความ กล่าวถึงเรื่องหลักลองกวนผู้เป็นใหญ่อยู่ในน้ำ เกิดเรื่องใครเดือดร้อนจะให้ช่วย ก็จะไปเรียกที่ริมฝั่งน้ำ โดยร้องตะโกนว่า “โบเอย” (Bo oi) (*Tran Bach Dang*, Tap 2, 2001: 9) แปลว่า “พ่อเอย” หรือ “พ่อเอ๋ย” แสดงว่าในสมัยดึกดำบรรพ์พวก “ชาวน้ำ” เรียก “เจ้าน้ำ” ของเขาว่า “โป” หรือ “พ่อ” คำว่า “โป” หรือ “โป” จึงเป็นคำเก่าแก่ของชาวพื้นเมือง “หลักเหวียด” เรียกผู้ปกครองในสมัยบุพกาล ต่อมาเมื่อติดต่อสัมพันธ์กับจีนจึงรู้จักใช้คำว่า “เว่ิง” กลายเป็น “วู้” (ภาษาหานนามของเวียดนามดัดแปลงจากภาษาจีน) นี่ก็หมายความว่า หลักลองกวน เป็นตัวแทนของ “โป” หรือ “พ่อ” ในสังคมที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องการควบคุมน้ำ ต่อมาเมื่อ “โป” กลายเป็น “เว่ิง” ในภาษาอิทธิพลจีน คำดั้งเดิมถูกลดฐานะเป็นเพียงผู้ปกครองระดับท้องถิ่น “โปจิ้น” หรือ “เจ้าน้ำ” เดิมเคยเป็น “โปจิ้น” มาก่อน

ส่วนคำว่า “ฝุด่าว” นั้น เป็นคำที่มีอยู่ในแทบทุกชุมชนกลุ่มน้อยที่รายรอบเวียดนามบนเขาสูง มีทั้งเผ่าไต-ไท เมือง นุง และ เดียเหววียน เป็นต้น (*Hoang Thi Chau* 1970: 144-145) “ฝุด่าว” ก็คือ “ผู้เฒ่า” ในภาษาไทย-ลาว เช่นกัน คำนี้น่าจะเป็นคำเรียก “ผู้อาวุโส” ที่มีอำนาจการดูแลคนในกลุ่มของตน หรือเป็นหัวหน้าของกลุ่มชน ดังนั้น “ฝุด่าว” คือผู้นำระดับล่างสุด เน้นวัยวุฒิเป็นสำคัญ ส่วน “โป” คือผู้นำที่มีความสามารถเป็นหลัก นั่นคือสามารถควบคุมจัดการและรักษาปกป้องแหล่งน้ำเอาไว้ได้สำหรับชุมชนทั้งหมด อำนาจนี้จึงเกี่ยวข้องกับระบบเกษตรกรรม การชลประทาน (น้ำ) ที่ดิน และ

จากกลองมโหรีที่กสัมฤทธิ์ห่อหลู

แถว 1 บ้านหลังคาจากทรงกลม มีผานไถอยู่ใต้ถุน

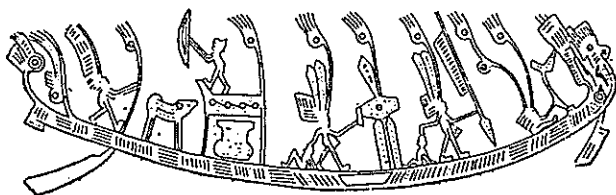
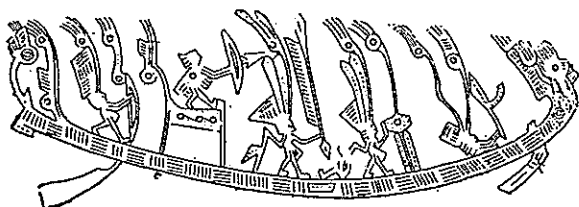
แถว 2 คนดำข้าวและฝัดข้าว

แถว 3 น่าจะเป็นคนบรรจข้าวใส่ภาชนะอย่างหนึ่ง แต่นักวิชาการเวียดนาม
ว่าเป็นคนนั่งตีกลอง

แถว 4-5 คนกับการฉลองหลังฤดูการเก็บเกี่ยว มีเครื่องดนตรี ขลุ่ย แคน
และฉิ่งฉับ เป็นต้น

การรบ (ทหาร) อาศัยแนวคิดของสังคมพลังน้ำเป็นสำคัญ การปกครองของรัฐ เว้นแคว้นวันล่าง เมื่อเริ่มขยายตัวทำให้เกิดการจัดการเกี่ยวกับอำนาจที่ต้อง แบ่งแยกออกไประหว่างเรื่อง นา-น้ำ-ดิน กับเรื่องการรบ อย่างไรก็ตาม คำ ดั้งเดิมที่ใช้เรียกนั้นเรียกว่าอะไร หรือที่จริงมีหรือไม่ ยังไม่สำคัญเท่ากับว่าทำไม จึงมีคำว่า “หลัก” ใช้อยู่ และถ้า “หลัก” แปลว่า “น้ำ” หรือ “น้ำไหลในนา” (น้ำไหลจากการทดน้ำเข้านา) หมายความว่าอย่างไรที่คำนี้จะต้องเป็นคำถูกใช้ วางอยู่ข้างหน้าคำที่เกิดขึ้นใหม่จากความรู้ภาษาจีน “ไช่ว” และ “เตื่อง” ผู้ทำ หน้าที่ด้านการบริหารและการควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อย ในแง่นี้จึงดูเหมือนว่า “หลัก” มาคล้ายกับคำว่า “สดมภ์” (ในจตุสดมภ์) ของไทย แต่ก็เป็นไปได้ว่า “หลัก” ของภาษาเวียดนามที่อยู่หน้าชื่อตำแหน่งทั้ง 2 มีความหมายเท่ากับคำว่า “สาย” (ฝ่าย) โดยเป็นคำที่เกิดจากการคิดเลียนแบบธรรมชาติ นั่นคือ “น้ำ” ซึ่งมีการไหลเป็น “สาย” หรือ “สาขา” เมื่อเอามาใช้ในทางนามธรรมก็คือ “หลัก” หรือ (ฝ่าย, สาย) ส่วนของไทยเรียกด้วยคำบาลี-สันสกฤตว่า “สดมภ์” (เสา) ดังนั้น หลักการปกครองโบราณของเวียดนามในยุคเริ่มต้นมี 3 “หลัก” คือ “หลักเวือง” “หลักไช่ว” และ “หลักเตื่อง” ในขณะที่ของไทยมี 4 “สดมภ์” คือ เวียง วัง คลัง นา โดยสมุหนายกและสมุหกลาโหมภายใต้กษัตริย์คอยดูแล

ชื่อของรัฐ “วันล่าง” ก็เป็นคำที่มีปัญหาอีกคำหนึ่ง เห็นได้ชัดว่าการเขียน คำว่า “วันล่าง” จากภาษาจีนนั้นเป็นการเขียนแบบถ่ายเสียง จึงแปลว่า “บุรุษผู้ เจริญ” (Tran Quoc Vuong 1970: 151) บางคนก็ค้นคว้าทางภาษาและให้ คำแปลที่น่าสนใจว่า “ดินแดนของพวกเจ้าฟ้าผู้มีความเจริญ” (Hoang Thi Chau 1970: 137) แต่ที่น่าสนใจที่สุดของความหมายที่ให้โดยฮว่างถิโจวก็คือ เป็นชื่อหนึ่งของกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่รวมตัวกัน ฉะนั้นจึงยังมีชื่อที่ต่างกันนอกจาก วันล่าง เช่น เหวียดล่าง บักล่าง ชะล่าง คำว่า “ล่าง” ในที่นี้มีความหมายว่า “คน” หรือ “กลุ่มคน” (pp. 138, 141) นี่ก็หมายความว่า การรวมตัวกันอยู่ของคน เวียดนามยุคโบราณนั้นแบ่งเป็นกลุ่มเป็นพวก คละเคล้ากับบรรดาเผ่าพันธุ์ อื่น ๆ ที่อยู่บนภูเขา ดังที่ปรากฏในตำนานว่านางโอาวเกอขอแบ่งลูกแยกทางไป ตามเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมของตัวเอง คือกลับไปอยู่บนภูเขา ส่วนหลักลองกวนได้พา ลูกเชื้อสายพญานาคของตน (เห็นลอง-นาคเทพี ผู้เป็นแม่ของหลักลองกวน)

ภาพเรือบนคลองมโหรีที่กสัมฤทธิ์ คนบนเรือถืออาวุธ มีหอก ธนู และอื่น ๆ
ให้สังเกตว่าลำบนยังไม่มีข้าวใต้ที่เก็บ ลำกลางเริ่มมีข้าวบ้าง ลำล่างมีข้าวเต็ม
ดูแล้วคล้ายกับว่า เรือไปเก็บข้าวและบรรทุกข้าวกลับมา

มาลีบหอดวงศัตรกุลตัวเองในเขตทะเลใต้ ซึ่งก็หมายถึงดินแดนที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง ลงมาจากเขตภูเขาตนเอง แต่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบรรดากลุ่มชนบนเขตที่สูง กับชนกลุ่มเวียดบนเขตแม่น้ำใหญ่ จึงห่างเหินกันไป คนเวียดเริ่มพัฒนาอย่างรวดเร็วกว่าคนบนที่สูง อาจเป็นช่วงก่อนตกเป็นอาณานิคมของกวางตุ้งระยะยาวทีเดียว เมื่อรับอิทธิพลภาษาจีน คนเวียดจึงเรียกตัวเองด้วยภาษาเวียด-ทานว่า "Nguoi Kinh" แปลว่า "คนเมือง" (Vuong Hoang Tuyen 1970: 126) หรือมีฉะนั้นก็อาจเป็นว่าคนเวียดนามแยกตัวจากพวกเมืองบนภูเขาแล้วมาอยู่ร่วมกับ "พวกกิง" ซึ่งอยู่และมีความเจริญทางวัฒนธรรมมาก่อนในเขตลุ่มแม่น้ำแดง ดังนั้น แคว้นโอวหลักที่ถูกพวกจีนกวางตุ้งมาตีก็น่าจะเป็นแคว้นวันลางในตำนานเรื่อง เซินติง-ลุยติง และนับตั้งแต่บัดนั้นคนเวียดนาม หรือชนชาติเก่าแก่บนเขตภูเขายุค 2000 ปีลงมา ได้กระจายตัวสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำของหุบเขา ผสมผสานเผ่าพันธุ์วันลางกับพวกเยว้กวางตุ้ง กลายเป็น "เนื้อกวันลาง" หรือ "หลักเหวียด" ไปในที่สุด ขอให้สังเกตว่า "เนื้อก" แปลว่า "น้ำ" เช่นเดียวกับคำว่า "หลัก" ซึ่งน่าจะทำให้เกิดต่อไปได้ว่า เมื่อชาวหลักถูกรอบงำหรือรุกรานโดยพวกเยว้กวางตุ้ง กลายเป็นส่วนหนึ่งของพวกเยว้ (เวียด) ไปด้วย จึงต่อต้านด้วยการเรียกตัวเองว่า "หลักเหวียด" ก็ยังพยายามยืนยันความเป็นชนชาติโบราณของตนในบริบทใหม่ทางประวัติศาสตร์ แปลว่าคนเวียดนามมีความรู้สึกเป็นชาติและเผ่าพันธุ์นับแต่โบราณก่อนคริสตกาล มีคำถามว่า อะไรเป็นฐานรองรับความรู้สึกเป็นชาติที่สามารถรวมตัวกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คืออะไรเป็นฐานเศรษฐกิจการเมืองของสังคม "หลัก"

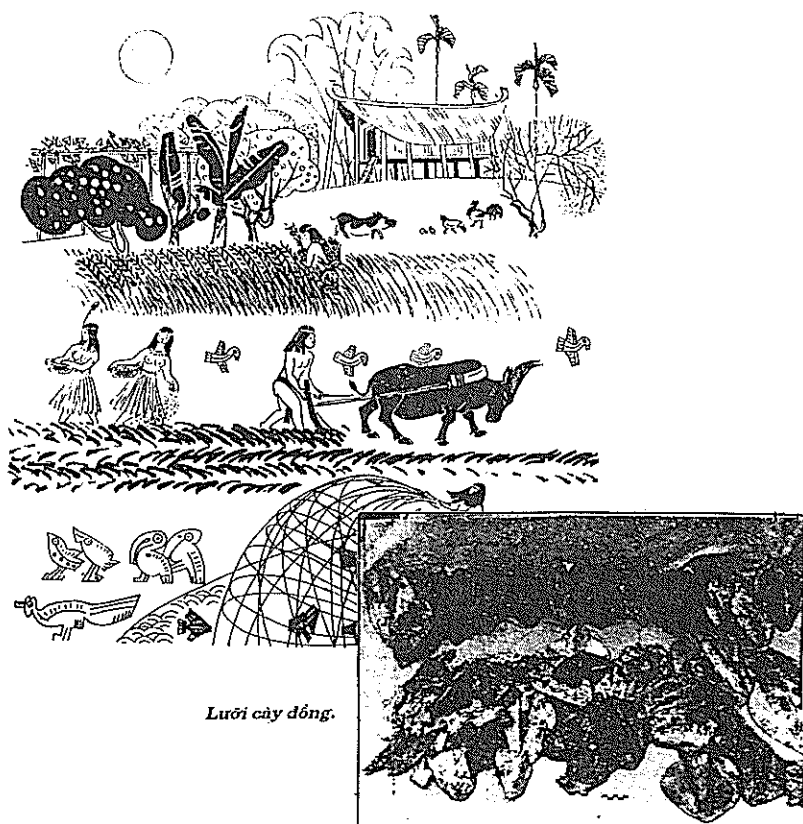
ประวัติศาสตร์การทำนาดำ หรือ "ลัวเนื้อก" ของเวียดนามในสมัยตำนานฮุ่งเวือง

คนเวียดนามพัฒนาการทำนาจาก "ลัวดำ" มาเป็น "ลัวเนื้อก" ซึ่งทำให้เห็นว่าในอดีตคนเวียดนามเคยทำนาบนเขา (ลัวดำ) สู่ความชำนาญในการควบคุมน้ำและลงมาบนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ภูเขากับแม่น้ำจึงมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สำหรับชนชาตินี้อย่างยิ่ง "นอนซง" หรือ "เนื้อกนอน" (ภูเขาแม่น้ำ,

แม่น้ำภูเขา) จึงกลายเป็นคำที่เต็มไปด้วยความรักความผูกพัน ความเข้าใจในพื้นฐานของตัวเอง รวมทั้งความสำคัญของชนบทรอบน้อมประเพณีอันเกิดจากวัฒนธรรมนาเขา-นาไร่ ที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน จนเอามาใช้เป็นคำซึ่งมีความหมายว่า “ประเทศชาติ” นั่นเอง การรวมกันของสองวัฒนธรรมระหว่างภูเขากับแม่น้ำปรากฏในตำนานเมื่อคืนเชื่องเวียงแตงงานกับลูกสาวพญานาคชื่อ เท็นลอง (นาคเทพี) ออกลูกมาเป็น หลักลองกวน ตำนานของหลักลองกวนจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นตำนานบรรพบุรุษของคนเวียดนาม หรือ ตันตระกูลของ “ผู้เงื่อง” ที่ควบคุมผู้คนเป็นกลุ่มก้อน ทำ “นาหลัก” (ruong lac) และมีวัฒนธรรมข้าว นาดำ (ลิ้วเหือก) เป็นพื้นฐานในสังคมวันล่าง (Ha Van Tan 1974: 151; Nguyen Linh 1970: 203-209)

Nguyen Duy Hinh (1974) ในงานเรื่อง *Mot So Quan He Kinh Te Thoi Hung Vuong* (ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจบางประการสมัยผู้เงื่อง) ยืนยันว่า การทำนาในสมัยผู้เงื่องเป็นการทำนาดำ ซึ่งมีเทคนิควิธีอันเฉพาะแตกต่างจากการทำนาหรือเกษตรอย่างอื่น ๆ ลักษณะหนึ่งที่สำคัญก็คือการทำนาดำต้องการแรงงานมากและความชำนาญหลายอย่างรวมกันอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดความจำเป็นของการรวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือเป็นสังคมขึ้นมา และเป็นสังคมที่ต้องตั้งถิ่นฐานอยู่กับที่ อีกประการหนึ่ง การปลูกข้าวนาดำจำเป็นที่จะต้องมีน้ำ ต้องกันน้ำเข้านา ทำให้เกิดคันนา การทำคันนาและการกันน้ำก็เป็นงานที่อาศัยแรงงานมากทำให้ต้องมีการจัดการในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลายเป็นว่าการโอบอุ้มกันและกันทำให้แต่ละคนได้ผลผลิตน้อย แต่ก็ถือว่าเป็นผลผลิตร่วมกัน นั่นก็ยังเป็นเหตุอันสำคัญทำให้คนต้องมาอยู่ด้วยกัน มีความสัมพันธ์กันในระบบการผลิตข้าวนาดำ กลายเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ หรือหมู่บ้าน-หล่าง (lang) (pp.212-213) ให้ความหมายของคำว่า “ชาวบ้าน” หรือ “ชุมชนบ้าน” ขึ้นมา โดยใช้คำว่า lang nuoc-หล่างเหือก ซึ่งเป็นผู้อยู่ด้วยกันและอาศัยกันและกัน นี่คือความหมายเบื้องต้นของคำว่าชาติในยุคเริ่มแรกทางประวัติศาสตร์ของพวกหลักเหวียด

เหงวียนซุยฮิงกล่าวว่า บริเวณที่เกิดการรวมตัวของชุมชนน้ำ หรือ ชาวชาติน้ำ นี้คงจะก่อตัวขึ้นแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำ 2 แห่ง คือ แม่น้ำแดง กับ

Lưới cây đồng.

รูปวาด การทำนาสมัยฮังเวือง

รูปถ่ายในกรอบ-หลักฐานโบราณคดี ผานโถสั่มฤทธิ์

แม่น้ำหมา รอบเขตที่เป็นเมืองหวินผู้ รอบบริเวณใจกลางแม่น้ำเทาก็มีหลักฐานทางโบราณคดีแสดงว่าอยู่ในวัฒนธรรมฟ่งเวรียน (Phung Nguyen) ก่อบง (Go Bong) ก่อมุน (Go mun) สอมเสน (Xom Ren) และอันด่าว (An Dao) เป็นต้น เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำทั้งสองช่วยทำให้เกิดระบบน้ำตามธรรมชาติซึ่งเอื้ออำนวยต่อการทำนาตามฤดูกาล ดังนั้นระบบการใช้น้ำกำลังคนสำหรับการจัด

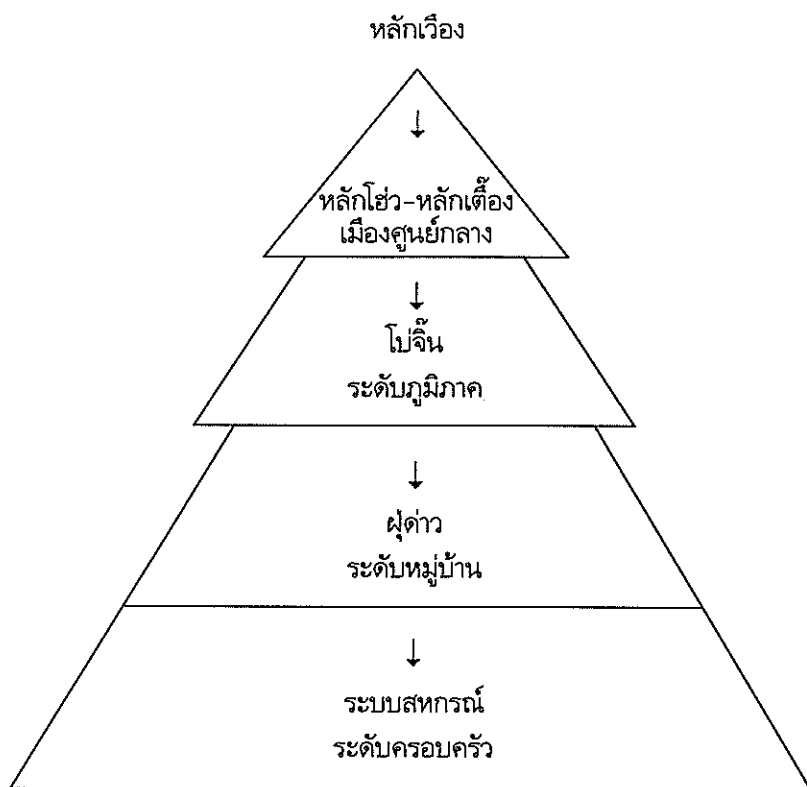
ทำคู่กันน้ำ กลับยังไม่มีมีความสำคัญมากเท่ากับการทำอีกสิ่งหนึ่ง นั่นคือการจัดการเกี่ยวกับระบบผลผลิตและการรวบรวมผลผลิตจำนวนมากเข้าด้วยกัน ซึ่งกระจายอยู่รอบบริเวณเขตแม่น้ำใหญ่ทั้งสอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แม่น้ำทั้งสองสายกลายเป็นศูนย์กลางของเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ นอกจากทำหน้าที่เป็นแหล่งน้ำชลประทานให้อยู่ตามธรรมชาติแล้ว นี่คือนิเวศที่เป็นรัฐเกษตรโบราณของแคว้นวันลาง ดังที่เหงวียนชวยอิงเขียนไว้ว่า

“แม่น้ำใหญ่ทั้งสองสายนี้รวมทั้งระบบการชลประทานกับการคมนาคมที่เกิดขึ้น ได้กลายเป็นปัจจัยทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจบนพื้นที่ขนาดใหญ่ได้ในเขตแคว้นของรัฐวันลาง” (p. 214)

ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในเขตลุ่มแม่น้ำทั้งสองนี้ ทำให้เกิดลักษณะที่สำคัญของสังคม วันลาง 4 ประการดังนี้ (p. 214)

1. ผลผลิตของการร่วมกัน (ครอบครัวใหญ่)
2. ระบบการผลิต (ชุมชนบ้าน หรือหมู่บ้าน)
3. ระบบการเก็บรวมผลผลิตขนาดเล็กจำนวนมาก (การบริหารที่เรียกว่า กอง หรือ กรม-bo ปัจจุบันก็คือคำที่ใช้เรียก เขต หรือ อำเภอ-huyen)
4. ระบบการเก็บรวมผลผลิตทั่วแคว้นวันลาง (การบริหารระดับรัฐวันลาง-nuoc Van Lang)

นี่ก็คือโครงสร้างของรัฐวันลางจากฐานไปสู่ยอด หรือจากเศรษฐกิจสังคมไปสู่การเมือง โดยส่วนยอดมีโครงสร้างการปกครองของ “สูงเวือง” แบบ “3 หลัก” ดังได้วิเคราะห์ไปแล้ว นั่นคือ หลักเวือง หลักฮัว และหลักเตื่อง ที่เป็น “เสาหลัก” โครงสร้างการบริหารของรัฐซึ่งเติบโตจากเกษตรกรรมข้าวนาดำ

โครงสร้างการผลิตและการควบคุมจัดการของรัฐวันลงเมื่อขยายตัวเต็มที่

ยังมีหลักฐานยืนยันว่าสังคมวันลงมีความก้าวหน้าหลายอย่างในด้านการปลูกพืชอย่างอื่น ที่เด่นชัดคือต้นชะพลู การกินหมากพลูจึงเป็นอารยธรรมของสังคมเกษตรในแคว้นวันลง มีตำนาน แต่เดี๋ยวนี้อีก (แม่ธรณีแม่ชาติมาลา) เล่าเรื่อง โจ้วเกา (ต้นพลู) สมัยอยู่เมือง 'ในตำนานที่รวบรวมไว้ภายหลังคือ หลึงนามจ๊กโก้ว' นอกจากพลูยังรู้จักปลูกพืชหัวเผือกมัน ต้นหม่อน ต้นฝ้าย พืชประเภทแดง ฯลฯ และรู้จักทำอาหารจากข้าว เช่น ทำเหล้าจากข้าวเจ้าข้าว-

วิถีชีวิตสมัยอุ้งเรือ
เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้จากไม้ไผ่ และสัตว์เลี้ยง

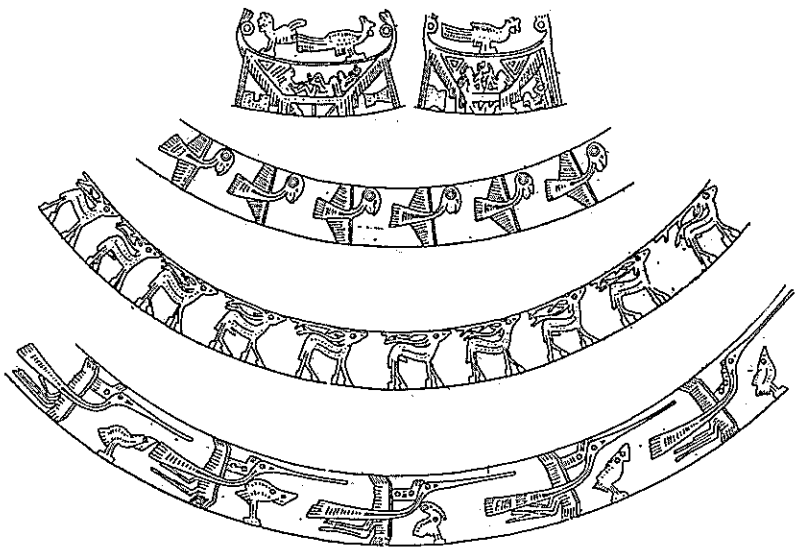
เหนียว ทำข้าวต้มมัดเวียดนาม (บ้านจิ้งบ้านสาย) จากข้าวเหนียว ทำอาหารจากผักบางชนิดที่ปลูกเองได้ เลี้ยงสัตว์ทั้งที่ไว้ใช้งาน ไก่ขัน และใช้ประโยชน์ เช่น วัวควาย ช้าง หมู ไก่ หมา แมว เป็นต้น ควบคู่กับวิถีชีวิตนี้มีผลผลิตของการทำหัตถกรรมจักสาน ทอผ้า และทำเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งการหล่อโลหะที่มีฝีมือ ทำเครื่องมือเครื่องใช้อาวุธอีกด้วย (Nguyen Ngoc Chuong 1989: 101 Luu Tran Tieu 1974: 166-167, Ha Van Tan 1974: 153-156)

ในสังคมที่อยู่กันเป็น “ลาง” พร้อมกับมีอารยธรรมที่เจริญขึ้นในระบบ

เกษตรข้าวนาดำเป็นหลัก นาน ๆ เข้า “ลาง” กลายเป็นจิตวิญญาณของชาติ มาลาเวียดนาม กลายเป็น “ที่อยู่ของประชาชนดี” (*cho dua cua quoc gia*) ที่มีรูปธรรมชัดเจนขึ้นมา (*Nguyen Ngoc Chuong* 1989: 103) พัฒนาการสูงสุดของ “เนื้อกวันลาง” เกิดขึ้นเมื่อมีการสถาปนาเมือง โกเลา พร้อมกับเกิดตำนานนิทานเรื่องเต่า ซึ่งต่อมาคนพากันนับถือแทนนกที่เคยนับถือมาก่อน “เต่าทอง” ในนิทานเรื่อง “อันเชื่องเวือง” ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่ไปสู่ความมั่นคงกว่าแต่ก่อน เพราะ “เต่า” เป็นสัญลักษณ์ของความ “ฉลาด” และ “ขยัน” ในตำนานพูดถึงช่วงสมัยนี้ว่าตรงกับสมัย “ยุ่งเวือง” องค์ที่ 18 เมื่อสร้างเมืองเสร็จ เกิดรัฐแคว้นแคว้นใหม่ที่ชื่อ “โอวหลัก” พร้อมกับสถาปนาที่สร้างขึ้นใหม่ No Than (หนอเท่น) เพื่อปกป้องความสงบสุข ปัจจุบันศาลเจ้านี้ก็ยังคงอยู่ที่เมืองโกเลา (*Tran Bach Dang* 2001: 7-39)

จากชนชาติที่มีความใกล้เคียงกับพวกเมืองและไท (*Viet Dien U Linh Tap Luc Toan Bien* 1974: 26) เคลื่อนย้ายจากภูเขาลงมาอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำทางใต้ สร้างระบบสังคมน้ำที่ทำเกษตรข้าวนาดำ มีความเชื่อดึกดำบรรพ์เกี่ยวกับ “นกหงส์” (วงศ์หงส์) ซึ่งนักโบราณคดีเชื่อว่าในสมัยดงเซิน นกนี้เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าพันธุ์ของพวกเขา แม้ช่วงที่พัฒนาเข้าสู่สังคมเกษตรแล้วแต่ความเชื่อดึกดำบรรพ์ยังอยู่ อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับชื่อนกก็มีความคิดที่ไม่ตรงกัน มีนักวิชาการบางคนเชื่อว่านกที่สลักอยู่บนกลองมโหรีทีก หรือคนที่ใส่เครื่องประดับขนนกนั้น เกี่ยวข้องกับนกที่มีชื่อว่า “หลัก” (ซึ่งมีคนว่าหมายถึง “น้ำ” ดังกล่าวแล้ว) แต่ยังมีบางคนคิดว่า ชนเผ่าหลักเหวียดนับถืองูชนิดหนึ่ง ต่อมากลายเป็นความคิดเกี่ยวกับนาคหรือมังกรน้ำ โดยที่เราจะเห็นว่าในตำนานมีเรื่องของผู้กล้าต่อสู้กับมังกรเสมอ ที่สัมพันธ์กันตรงนี้ก็มีความเสนอว่า “หลัก” คือสัตว์น้ำโบราณ หรือมังกรนั่นเอง ดังนั้น ความหมายของ “หลัก” ที่แปลว่า น้ำก็ใกล้เคียงกันได้ แม้จะไม่ใช่คำแปลเดียวกันก็ตาม (*Trinh Minh Hien* 1970: 229-230)

นั่นเป็นเรื่องที่ยากแก่การพิสูจน์ว่าใครผิดถูก แต่สิ่งที่เราพอจะอนุมานกันตรงนี้ก็คือนั่น เมื่อคนเวียดนามรวมตัวกันเป็นรัฐโอวหลัก มีการสร้างเมืองและ

นกหงส์ สัญลักษณ์ของราชวงศ์ซ่งบ้าง

นอกจากนี้ยังมีนกอื่น ๆ อีกหลายชนิด รวมทั้งนกยูง (บนหลังคาบ้านทรงสามเหลี่ยม)

กวางก็เป็นสัตว์ที่นิยมของคนสมัยข่งเวือง

ล้อมกำแพงเมือง มีระบบการปกครองเป็นโครงสร้างขึ้นมาก็หมายความว่า 2 ประการคือ ระบบการควบคุมผลผลิตเข้มแข็งขึ้น และเริ่มเข้าใกล้กับการปะทะประสานกับชนชาติและวัฒนธรรมอื่น ซึ่งในตำนานเซินตึง-ถุยตึงกล่าวถึง “เตียโอว” (Tay Au) (Tran Bach Dang 2001: 7) และคงจะเป็นพวกจีนนั่นเองซึ่งเรียก “เนื้อกวันลาง” ที่เมืองโก่เลาว่า “โอวหลัก” เพราะการบันทึกพงศาวดารโดยเฉพาะช่วงต้นของเวียดนามนั้นต้องอาศัยการอ้างอิงจากพงศาวดารจีนมาก คือ ใช้คำตามที่จีนเรียกนั่นเอง

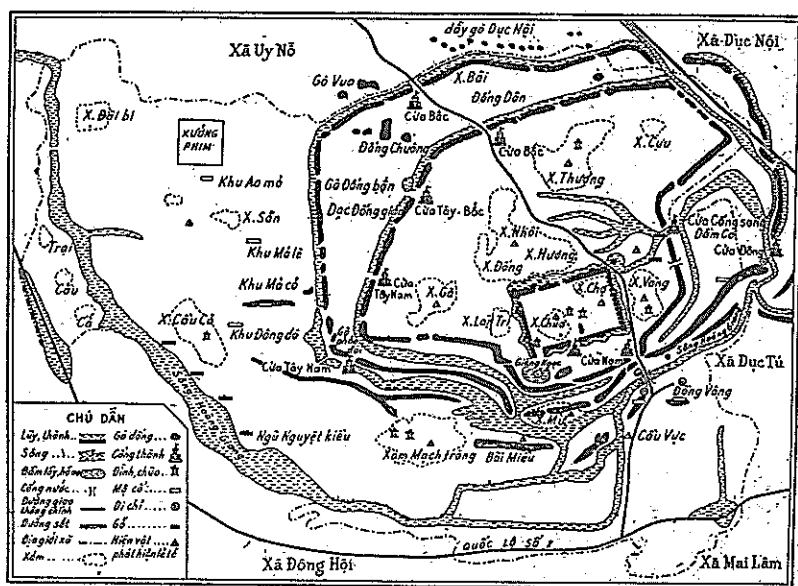
กวางคานไปไม้ ได้ฐานพระพุทธรูป วัดโมยเค ที่เมืองท่าเดียง (หิน) ค.ศ. 1382

สัญลักษณ์ “ทุ่งเวียง” - วีรบุรุษผู้สร้างและปกป้องชาติ ของเวียดนาม

คนเวียดนามส่วนมาก หรือแทบทุกคนไม่มีใครไม่รู้จัก “ทุ่งเวียง” และทุกครั้งที่มีการพูดถึง “ทุ่งเวียง” คนเวียดนามจะรู้ว่าเป็นบรรพบุรุษยุคแรกในประวัติศาสตร์ของตน คือเป็นผู้สร้างชาติ ผู้ปกป้องชาติ และผู้สร้างอารยธรรมแรกของประวัติศาสตร์ชนชาติเวียดนาม (Phan Huy Le, Tap I, 1985: 123) อดีตดั่งกล่าวซึ่งคนเวียดนามเชื่อว่าย้อนไปได้ไกลอย่างช้าที่สุด 2000 ปี มีปัจจัยอะไรที่ทำให้แนวคิดนี้เกิดขึ้นได้ในสังคมเวียดนามอย่างมั่นคง ผู้เขียนขอสรุปประเด็น ซึ่งความจริงยังต้องอธิบายและค้นคว้าอีกมาก แต่ขอให้เป็นแนวคิดไว้ก่อนดังนี้

1. ในความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ของเวียดนาม เวียดนามได้เผชิญหน้ากับลัทธิอาณานิคมจีน นับตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ หรือนับตั้งแต่ที่การรวมตัวเป็น “รัฐ” เพิ่งจะเกิดและพัฒนาได้ไม่นาน การต่อต้านจีนเกิดขึ้นเป็นระยะ และชื่อของวีรบุรุษวีรสตรีที่ไปรวมไพร่พลสู้กับจีน ก็กลายเป็นชื่อที่อยู่ในตำนานเล่าขานของประชาชน เรื่องที่โด่งดังก็คือ Hai Ba Trung, Ba Trieu, Mai Hac De, Bo Cai Dai Vuong (Phung Hung) โดยเฉพาะเรื่อง โบ๊กย่ายเวียง นั้นเป็นเรื่องที่กินใจมาก เขาเป็นทั้งวีรบุรุษและ “พ่อแม่” ของประชาชน ผู้กล้าเหล่านี้ล้วนได้ก้าวเข้าสู่ประตูศาลเจ้าของเขาที่ประชาชนเป็นคนสร้างให้ ถูกจดจำโดยไม่มีวันลืม ประวัติวีรบุรุษวีรสตรีเหล่านี้ภายหลังถูกถ่ายทอดเป็นวรรณกรรมตำนานประวัติศาสตร์หลายเล่ม อย่างเช่น เหวียดเตียนอุลิน ซึ่งรวบรวมเรื่องราวของผู้คนตั้งแต่ยุคเก่าไปจนถึงสมัยลี้-เจิน ประวัติศาสตร์ที่พัฒนาต่อมานี้เอง ยิ่งทำให้ภาพของตำนานทุ่งเวียงชัดเจนยิ่งขึ้น กลายเป็นความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์เอง และยังนำตำนานมาเชื่อมทำให้สายธารประวัติศาสตร์ถอยไปอีกยาวไกล

2. การเขียนตำนานให้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งเป็นประเพณีการเขียนประวัติที่คนเวียดนามไม่เคยลืม “ทุ่งเวียง” ในฐานะผู้สร้างชาติ และวีรบุรุษผู้รักษาชาติให้ยืนยง หนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณคดี โดยเขียนเรื่อง

แผนผังเมืองโกเลา

	แนวกัน เขตเมือง		ภูเขา เนินเขา
	แม่น้ำ		บ่อน้ำของเมือง
	คูน้ำ ทะเลสาบ		ศาลาประชาคมของบ้าน
) (	ประตูน้ำ		ที่ฝังศพสมัยโบราณ
	เส้นทางคมนาคมสำคัญ		เขตโบราณสถาน
	เส้นทางรถไฟ		ไม้โบราณวัตถุ
	เขตแดนชุมชนบ้าน		เขตโบราณวัตถุในที่ต่าง ๆ
	หมู่บ้าน		

เป็นประวัติศาสตร์ ชื่อ **Viet Su Thong Lam** ของ **Vu Huy Chan** นำเอาความละเอียดจากพงศาวดารสมัยราชวงศ์เหงวียน เรื่อง **Kham Dinh Viet Su Thong Giam Cuong Muc** มาแต่งเป็นคำประพันธ์ประวัติศาสตร์ ซึ่งสาธยายแม้แต่ชื่อของ “ผู้เมือง” ทั้ง 18 องค์ โดยเรียงพระนามได้ดังนี้ (*Vu Huy Chan* 1973: 3-4)

Hung Lan (ฮุงเลิน)
Hung Hiep (ฮุงเฮียบ)
Hung Hi (ฮุงฮี)
Hung Huy (ฮุงฮุย)
Hung Trieu (ฮุงเจียว)
Hung Chiem (ฮุงเจียม)
Hung Vi (ฮุงหวี)
Hung Dinh Vuong (ฮุงดิ่งเวือง)
Hung Vi (ฮุงวี)
Hung Trinh (ฮุงจิง)
Hung Vo (ฮุงหวอ)
Hung Anh Vuong (ฮุงอังเวือง)
Hung Trieu Vuong (ฮุงเจียวเวือง)
Hung Tao (ฮุงเต๋า)
Hung Nghi (ฮุงหวิ)
Hung Due (ฮุงเฮวียะ)

ทั้งหมดนี้สืบทอดมาจาก
คินเชียงเวือง และหลักสองกวน
ซึ่งมีชื่อ Hung ตามลำดับดังนี้
Hung Duong (ฮุงเซือง) Hung
Hien (ฮุงเฮียน) รวมทั้งหมด 18
องค์ ในนี้ยังพูดถึงตำนานวีรบุรุษ
สมัยฮุงเวืองด้วย คือ **Phu Dong
Thien Vuong, Tien Dung-Chu
Dong Tu** รวมทั้งตำนาน
ชนบประเพณีสมัยฮุงเวือง

ชื่อที่มีเป็นตัวแทนเหล่านี้ ทำให้ตำนานเกิดความสมจริง และเป็นความตั้งใจของ
มนุษย์ที่จะให้เป็นเช่นนั้นด้วย คือเกิดการค้นคว้าในเรื่องของตำนานขึ้นมา (ดู
งานค้นคว้าอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของสังคมและคนสมัยฮุงเวือง ใน *Nguyen
Linh* 1973: 91-112)

3. การตกอ้ายของลัทธิอาณานิคมจีนครั้งที่ 2 ในสมัยราชวงศ์หมิง

ประมาณ 20 ปี (ค.ศ. 1407-1427) ที่เวียดนามต้องอยู่ภายใต้แอกของจีนอีก ทำให้เกิดวีรบุรุษกู้ชาติที่สำคัญ 2 คน นั่นคือ เลอเล่ย์ และเหงวียน จ้าย โดยเฉพาะ เหงวียนจ้ายนั้นกลายเป็นจิตวิญญาณบรรพบุรุษผู้กล้าและผู้กอบกู้ชาติ ซึ่งได้รับการยกย่องจากโฮจิมิงอย่างยิ่ง แม้แต่งงานของเขาถูกทำลายไปก็ยังมี นักวิชาการรุ่นหลังไปเก็บรวบรวมมาได้ไม่น้อย ความสำนึกในความเป็นชาติของเวียดนามที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานหวนคืนมาอีกภายหลังเลือดและน้ำตา (ดู พรพิชญ์ 2540-2541)

4. ราชวงศ์เหงวียน ซึ่งมีความสำนึกในประวัติศาสตร์ของตนเอง โดยเฉพาะทางตอนใต้ ได้เขียนพงศาวดารของพวกตนอย่างยิ่งใหญ่คือ Dai Nam Thuc Luc แต่เมื่อรวมประเทศและได้อำนาจแล้ว ก็ไม่ลืมนึกถึงประวัติศาสตร์ทางตอนเหนือ และประวัติศาสตร์แห่งชาติ จึงมีการเขียนพงศาวดาร เคิมดิง-เหวียดสี่องสามเกือบหมื่นขึ้นมา เป็นพงศาวดารที่ได้ชื่อว่าดีและค้นคว้าได้ละเอียดเล่มหนึ่ง มีเรื่องราวในสมัยรุ่งเรืองอย่างพิสดาร (Kham Dinh Viet Su Thong Giam Cuong Muc. Quyen Dau (ฉบับต้น), 1960: 49-คำอธิบายนำ)

5. ผู้ทรงอิทธิพลในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของเวียดนาม โฮจิมิง คือ ผู้นำเอาประวัติศาสตร์วีรบุรุษของเวียดนามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการปฏิวัติของเขาและของชาติ ในขบวนการนี้ จิตวิญญาณ “รุ่งเรือง” สำคัญที่สุด เพราะเป็นเวลาที่ชาติถูกแบ่งแยกและกำลังจะแตกสลายจากการรุกรานของลัทธิอาณานิคมและจักรวรรดินิยมตะวันตก เช่นเดียวกับการรุกรานของจีนในอดีต

บทเรียนจากเวียดนาม

ลัทธิชาตินิยมคงจะไม่ใช้ลัทธิที่ไม่มีความหมายจริงจัง ถึงเวลาที่อยากจะรักชาติก็สามารถจะสร้างขึ้นมาได้ด้วยความฝันของคนไม่ก็คน ถึงจะก่อกองร้องให้คนรักชาติไปนานเท่าไร ลัทธิชาตินิยมที่มีความหมายก็คงจะไม่เกิดขึ้น แท้ที่จริงลัทธิชาตินิยมนั้นต้องมีกำเนิดจากรากแก้วทางประวัติศาสตร์ และผู้คนทั้งหมดจะต้องมีความสำนึกในประวัติศาสตร์นั้นร่วมกันด้วย ผ่านช่วงเวลาอันยาก

ลำบากสำหรับการทดสอบความรักชาติที่แท้จริง ผ่านการมองเห็นตัวอย่างของ
คนในอดีตที่มีจิตวิญญาณเสียสละและรักชาติอย่างมั่นคง ผ่านการเก็บรักษา
กาลเวลาของอดีตไว้อย่างรู้คุณค่าด้วยการศึกษาค้นคว้าตลอดเวลาของชนรุ่นหลัง
ในท่ามกลางประสบการณ์เหล่านี้ดวงใจของผู้ปกครองต้องรวมเป็นหนึ่งกับประชาชน
และสามารถชี้นำคุณค่าทางประวัติศาสตร์ชาตินิยมอย่างสมจริงให้แก่ประชาชน
ได้เสมอ

ประวัติศาสตร์เช่นนี้ต่างหากที่ทำให้ลัทธิชาตินิยมมีความหมาย และ
สามารถทำให้เกิดพลังอันเข้มแข็งภายในชาติได้โดยธรรมชาติและยิ่งจะมากขึ้น
โดยการเมือง

สรุป

ตำนานสูงเวียงคู่กับอารยธรรมข้าวนาตาของเวียตนาม และกลายเป็น
ตำนานต้นตำรับสำหรับสร้างลัทธิชาตินิยมที่มั่นคง มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน
เป็นรากฐานรองรับ มีการค้นคว้า รวบรวม เรียบเรียงอย่างต่อเนื่องโดยคนรุ่นหลัง
รวมทั้งมีความลึกซึ้งดำดิ่งซึบซับในจิตใจของคนเวียตนามร่วมกันทั้งในอดีตและ
ปัจจุบัน ทั้งในหมู่ผู้นำและประชาชนไม่ต่างกัน

บรรณานุกรม

ภาษาเวียดนาม

Bui Huy Dap. 1985. *Van Minh Lua Nuoc Va Nghe Trong Lua Viet Nam* (อารยธรรมข้าวนาดำและวิถีการปลูกข้าวของเวียดนาม). Ha Noi.

Dai Viet Su Ky Toan Thu 1998. (พงศาวดารไต่เวียดนาม ฉบับสมบูรณ์). Tap 1 (เล่ม 1). Ha Noi.

Hoang Xuan Chinh. 1989. *Van Hoa Hoa Binh O Viet Nam* (วัฒนธรรมฮว่าบิ่งที่เวียดนาม). Ha Noi.

Hung Vuong Dung Nuoc (อุ้งเวืองสร้างชาติ) Tap 1-4 (เล่ม 1-4). 1970, 1972, 1973, 1974. Nha Xuat Ban Khoa Hoc Xa Hoi (สำนักพิมพ์สังคมศาสตร์). Ha Noi.

เล่ม 1

Dao Tu Khai. *Ho Hong Bang Va Vua Hung La Co That* (ราชวงศ์ฮ่งป่างและกษัตริย์ฮ่งเป็นเรื่องมีจริง). Pp. 33-35.

Ha Van Tan. *Nien Dai Cac Van Hoa Do Dong Mien Bac Viet Nam Voi Van De Hung Vuong* (ยุควัฒนธรรมสัมฤทธิ์ทางตอนเหนือของเวียดนามกับปัญหาอุ้งเวือง). Pp. 57-63.

Hoang Hung. *Thoi Dai Hung Vuong Trong Thu Tich Xua* (ยุคอุ้งเวืองในหนังสือสมัยโบราณ). Pp. 80-94.

Hoang Thi Chau. *Nuoc Van Lang Va Cuong Vuc Cua No Qua Tai Lieu Ngon Ngu Hoc* (ชนชาติวันล่างและลักษณะการเติบโต พิจารณาจากเอกสารทางภาษาศาสตร์). Pp. 136-143.

Hoang Thi Chau. *Vai Net Ve To Chuc Xa Hoi Van*

- Lang Qua Tai Lieu Ngon Ngu Hoc* (ข้อคิด
บางประการเกี่ยวกับการจัดการของสังคมวันล่าง
พิจารณาจากเอกสารทางภาษาศาสตร์). Pp. 144-147.
- Hoang Xuan Chinh. *Ve Thoi Gian Ton Tai Cua Thoi
Dai Hung Vuong* (ว่าด้วยช่วงเวลากำเนิดของสมัย
ซ่งเวือง). Pp. 64-71.
- Nguyen Duy Hinh. *Diem Qua Tinh Hinh Thu Tich Ve
Thoi Dai Hung Vuong* (สำรวจสถานะของหนังสือที่
เกี่ยวกับสมัยซ่งเวือง). Pp. 95-101.
- Nguyen Linh. *Ruong Lac Va Mot Vai Van De Ve Nong
Nghiep Thoi Dai Hung Vuong* (นาหลักและ
ปัญหาบางประการเกี่ยวกับการเกษตรสมัยซ่งเวือง). Pp.
203-209.
- Nguyen Minh Chuong. *Thu Tim Hieu Moi Quan He
Giua Van Hoa Phung Nguyen Va Van Hoa Hau
Ky Thoi Dai Da Moi O Mien Nam Trung Quoc*
(ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมฟ่งเวียนกับ
วัฒนธรรมยุคหินใหม่ทางตอนใต้ของจีน). Pp. 72-76.
- Pham Van Kinh. *Nhung Di Tich Hau Ky Thoi Dai Da
Moi, Thoi Dai Dong Thau Tren Mien Bac Viet
Nam Va Van De Thoi Dai Hung Vuong*
(หลักฐานบางประการหลังยุคหินใหม่ ยุคโลหะสัมฤทธิ์
ทางตอนเหนือของเวียดนาม และปัญหาเกี่ยวกับสมัยซ่ง-
เวือง). Pp. 50-56.
- Tran Quoc Vuong. *Tu Truyen Thuyet, Ngu Ngon Den
Lich Su* (จากเรื่องเล่า มาเป็นตัวหนังสือจนถึง
ประวัติศาสตร์). Pp. 148-155.
- Trinh Minh Hien และ Tran Manh Phu. *Tim Hieu Nghe*

Thuat Va Tin Nguong Trong Thoi Dai Hung Vuong (ศึกษาด้านศิลปะและความเชื่อในสมัยฮุ่งเวือง). Pp. 225-233.

Vuong Hoang Tuyen. *Mot Vai Y Kien Ve Hung Vuong Va Nguon Goc Dan Toc Viet* (ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับฮุ่งเวืองและที่มาของชนชาติเวียดนาม). Pp. 125-127.

เล่ม 2

Hoang Hung. *Gia Tri Cua Tu Lieu Ve Hung Vuong Trong Viet Dien U Linh Va Linh Nam Chich Quai* (คุณค่าของเอกสารที่เกี่ยวกับฮุ่งเวืองในเหวียดเตี่ยนอุลิ่งและหลิงนามจิกไกว้). Pp. 103-110.

เล่ม 3

Nguyen Linh และ Hoang Xuan Chinh. *Dat Nuoc Va Con Ngươi Thoi Hung Vuong* (ดินแดนและผู้คนสมัยฮุ่งเวือง). Pp. 91-112.

เล่ม 4

Ha Van Tan และ Nguyen Duy Hinh. *Kinh Te Thoi Hung Vuong* (เศรษฐกิจสมัยฮุ่งเวือง). Pp. 150-158.

Hoang Xuan Chinh. *Tim Hieu Qua Trinh Hinh Thanh Lanh Tho Van Lang Cua Cac Vua Hung* (ศึกษาค้นคว้าขบวนการเกิดรูปรัฐวันลงของกษัตริย์ฮุ่ง). Pp. 97-109.

Luu Tran Tien. *Nong Nghiep Thoi Hung Vuong* (เกษตรกรรมสมัยฮุ่งเวือง). Pp. 159-167.

Nguyen Duy Hinh. *Mot So Quan He Kinh Te Thoi Hung Vuong* (ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจบางประการสมัยฮุ่งเวือง). Pp. 212-225.

- Nguyen Kim Than และ Vuong Loc. *Thu Tim Nguon Goc Ngu Nghia Cua Tu To "Lac"* (ค้นหาต้นกำเนิดความหมายของคำว่า "หลัก"). Pp. 134-141.
- Tran Quoc Vuong. *Co Loa: Truyen Thuyet Va Lich Su* (โกโลเอ: ตำนานและประวัติศาสตร์). Pp. 406-410.
- Kham Dinh Viet Su Thong Giam Cuong Muc (พงศาวดารสังเขปเวียดนาม ฉบับพระบรมราชโองการ) Quyen Dau (ฉบับต้น). 1960. Saigon.
- Linh Nam Chich Quai (วิทยุฉานเทพวิบุรุษ). 1960. Dinh Gia Khanh และ Nguyen Ngoc San แปล. Ha Noi.
- Minh Tranh. 1954. *So Thao Luoc Su Viet Nam* (ประวัติศาสตร์เวียดนามฉบับสังเขป). Ha Noi.
- Nguyen Ngoc Chuong. 1989. *Trau Cau: Viet Dien Thu* (ต้นชะพลู: ตำนานศาลเจ้าของชาวเวียดนาม). Ha Nam Ninh, 1989.
- Nguyen Tai Thu. 1993. *Lich Su Tu Tuong Viet Nam* (ประวัติศาสตร์ความคิดของเวียดนาม). Tap 1 (เล่ม 1). Ha Noi.
- Phan Huy Le, และคนอื่น ๆ. 1985. *Lich Su Viet Nam* (ประวัติศาสตร์เวียดนาม). Tap 1 (เล่ม 1). Ha Noi.
- Tran Bac Dang, และคนอื่น ๆ. 2001. *Lich Su Viet Nam Bang Tranh* (ประวัติศาสตร์เวียดนามบรรยายโดยภาพ). Tap. 1-5 (เล่ม 1-5). Tp. Ho Chi Minh.
- Tran Ngoc Them. 1998. *Co So Van Hoa Viet Nam* (พื้นฐานวัฒนธรรมเวียดนาม). Tp. Ho Chi Minh.
- Viet Dien U Linh Tap Luc Toan Bien* (ศาลเทพเจ้าเวียดนาม ฉบับสมบูรณ์). 1974. Saigon.
- Vu Huy Chan. 1973. *Viet Su Thong Lam* (พงศาวดารเวียดนาม). Saigon.

ภาษาไทย

พรเพ็ญ ชื่นตระกูล. 2531. พงศาวดารไต่เวียดฉบับสมบูรณ์ฉบับต่าง ๆ (แปล).

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11.

.2540-2541. ฉันทานติมหาประกาศ. วารสารอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับครบรอบ 30 ปี, 20 [มิถุนายน
2540-พฤษภาคม 2541].

.2544. คลองธรรมประชาธิปไตย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

.2544. บทวิจารณ์บทความสัมมนา เรื่อง ค่านิยมของสังคม
เวียดนามในอดีตและปัจจุบัน. การสัมมนา 25 ปี ความสัมพันธ์
ไทย-เวียดนาม. จัดโดย สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 3-4 สิงหาคม 2544. (เอกสารสำเนา)

เทียนจิ้ง. 2544. ค่านิยมของสังคมเวียดนามในอดีตและปัจจุบัน. บทความ
ประกอบการสัมมนา 25 ปี ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม. จัดโดย
สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3-4 สิงหาคม
2544.

ที่มาของภาพ

Hung Vuong Dung Nuoc (ทุ่งเวืองสร้างชาติ). Tap 2 (เล่ม 2). 1972. Nha
Xuat Ban Khoa Hoc (สำนักพิมพ์สังคมศาสตร์). Ha Noi.

Minh Tran. 1954. *So Thao Luoc Su Viet Nam* (ประวัติศาสตร์
เวียดนามฉบับสังเขป). Ha Noi.

Nghe Thuat Cham Khac Co Viet Nam (ศิลปะการแกะสลักโบราณ
ของเวียดนาม). 1975. Bo Van Hao (กระทรวงวัฒนธรรม).
Saigon.

Tran Bac Dang, และคนอื่น ๆ. 2001. *Lich Su Viet Nam Bang Tranh*
(ประวัติศาสตร์เวียดนามบรรยายโดยภาพ). Tap 2, 5 (เล่ม 2,
5). Tp. Ho Chi Minh.

Uy Ban Khoa Hoc Xa Hoi Viet Nam. 1971. *Lich Su Viet Nam*
(ประวัติศาสตร์เวียดนาม). Tap 1 (เล่ม 1). Ha Noi.

